

SODUR

XXI AASTAKÄIK • 08.06.39. NR. 22-23

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 22 - 23 — 1939.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>W. K. Latvala</i> : Propaganda — rahu ja sõja relvadest võimsaim	507	<i>W. K. Latvala</i> : Propagande — la plus puissante des armes de paix et de la guerre	507
<i>Kolonelleitnant J. Toomsar</i> : Väeosa luureohvitseri staabitööst	512	<i>Lieut.-Colonel J. Toomsar</i> : Du travail d'Etat-Major de l'officier de renseignement de corps	512
<i>Adm. leitn. A. Kõrgesaar</i> : Langevarjurite väljaõppest ja nende tervishoiust	516	<i>Lieut. d'admin. A. Kõrgesaar</i> : De l'instruction des parachutistes et leur hygiène	516
<i>A. B.</i> : Sinkiang	521	<i>A. B.</i> : Sinkiang	521
TAKTIKA ALALT.		TACTIQUE.	
— <i>Kolonelleitnant V. Külaots</i> : Võitlus jõgedel	523	<i>Lieut.-Colonel V. Külaots</i> : Le combat sur fleuves	523
— <i>N.-leitnant O. Makke</i> : Üksikvõitleja lahinguline ettevalmistus meetodis vale-õige		<i>Sous-lieutn. O. Makke</i> : Préparation du soldat pour le combat d'après la méthode: vrai-faux.	
<i>Leitnant U. Parrest</i> : Juhtide iseloomustus Vabadussõda käsitlevas ilukirjanduses	528	<i>Lieutenant U. Parrest</i> : Caractérisation des chefs dans la littérature sur la Guerre d'Indépendance	528
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE.	
— <i>-ms-</i> : Rännak kohtamislahingu olukorras	532	— <i>-ms-</i> : Marches dans les conditions du combat de rencontre	532
— <i>E. V-m</i> : Maanteede halvast seisukorras tingitud õnnetused	533	— <i>E. V-m</i> : Les accidents causées du mauvais état des routes	533
— <i>-ms-</i> : Pommituslennuväe öisest tegevusest	534	— <i>-ms-</i> : De l'activité de l'aviation de bombardement pendant la nuit	534
— <i>Poola</i> : „Polska Zbrojna“, veebruar-aprill 1939	534	— <i>Pologne</i> : „Polska Zbrojna“ février-avril 1939	534
Sõjaväelisi teateid välisriigest	537	<i>Informations militaires de l'étranger</i>	537
Sõjaväe elu	540	<i>Vie militaire</i>	540
Reservohvitseride elu	542	<i>Vie des officiers de réserve</i>	542
Juriidilisi küsimusi	542	<i>Questions juridiques</i>	542
Lugu Vabadussõjast.		<i>Recit de la Guerre d'Indépendance</i>	
— <i>K. Mattisoo</i> : Õnnestunud luurekäik.	544	— <i>K. Mattisoo</i> : Un passage de reconnaissance réussi	544
Sport sõjaväes	546	<i>Sports</i>	546
Toimetusele saadetud kirjandust.		<i>Publications récentes.</i>	
Male.		<i>Echecs.</i>	

Kaanepilt: „Laagritule ääres“ — pilt Soome kaitsejõududest.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant Johannes Reinola.

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten Martin Nurk.

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käskkirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Propaganda – rahu ja sõja relvadest võimsaim.

W. K. Latvala.

Käesoleva artikli, mis on koostatud ja eesti keelde tõlgitud soome ajakirja „Mainostaja“ peatoimetaja W. K. Latvala poolt, oleme saanud kasutamiseks Soome Sõjamineisteriumi Ajakirjandusbüroo juhataja koltn. E. H o n k o lahkel kaasabil.

Töö on huvipakkuv juba seetõlgu, et meie sõjakirjanduses propagandat on käsitletud võrdlemisi vähe. Soomes aga on küsimusele osutatud küllalt suurt tähelepanu. Alles hiljuti ilmus J. Leppo sulest üksikasjalik ja mahukas teos „Propaganda — ratkaiseva ase“ (Propaganda — otsustav relv) ning „Mainostaja“ on oma veergudel sageli avaldanud sellesisulisi artikleid. Alljärgnev W. K. Latvala töö on neist ülevaatlikum ja huvitavam.

Toimetus.

*

Inimene satub mõjutuste alla kohe pärast sündimist siia maailma. Kui inimene võiks kasvada täiesti iseseisvalt, siis poleks üldse mõteldav mingisugune ühiskondlik kord. Nii ei või siis ka kujutleda kasvatust ilma mõjutuseta, sest ühiskond oma olemasoluks vajab oma liikmete uskumustes ja kommetes õige palju ühtlust.

Vanemad, õpetajad, vaimulikud, poliitikud, reklaamijad jne. harrastavad süstemaatiliselt teatavat mõjutust meie töötlemiseks teatavas suunas.

Otsides põhjusi nende poolt tarvitatud mõjutuse kohta, mis enamalt jaolt sünnib sõna jõul, näeme, et võimsamaks põhjuseks on hirm. Vanemad kardavad, et lapsed arenevad nende meelest halbade naabrite sarnasteks. Vaimulikud kardavad sattuda

püha viha alla, kui nad ei tee kõike oma laste ja ligimeste töökspidamiste viimiseks kooskõlla „ainsa õige“ usuga. Kõikjal ja alati kardavad haritlased oma hinge, vara, õiguste või töökspidamiste kaotamist. Me kardame kaotada seda, mida kõige enam armastame. See kartus on mõjutuse, mille alla oleme sattunud, kõige tähtsam tegur. Teine peagu sama tähtis tegur on armastus kõigis oma esinemisvormes. „Sex appeal“ on propaganda allüksus, ärilise propaganda võimsamaid tegureid.

Hirm ja armastus, mida võime nimetada ka enesealalhoiu ja eneseohverdamise vaistuks, ja nende vahel olev põhjuste lugematute variantide rida aitavad kaasa mõjutuse tekkimisele.

Mõjutust teostatakse kas füüsiliste abinõude kaudu — sel juhul nimetame seda vägivallaks; või vaimsete abinõude kaudu — sel juhul nimetame seda propagandaks. Vaimne mõjutus toimub sõnade, määruste, märkide, viidete, sugestiooni, järeleaimamise jne. kaudu.

Poliitilise propaganda vahendite tarvitamises on diktatuurimaad jõudnud kõige kaugemale. Nad teevad inimeste mõtete ja tunnete mõjustamiseks kõik, et tulemus oleks kasuks riigile. Oma raamatus „Hitler ja natsidiktatuur“ Chicago ülikooli professor Frederick Schauman annab kujuka pildi propaganda tähtsusest diktatuurimaades. Ta ütleb:

„Poliitiline erakond, kes taotleb riigis määravat kohta, võib kasutada kolme põhjaneva iseloomuga võimsat tegurit, mis

mitte liigi, vaid ainult astme poolest erinevad neist võimsaist tegureist, mida riigid ja valitsevad klassid üldse tarvitavad masside lugupidamise saavutamiseks ja sõnakuulmisele sundimiseks. Peajoontes need tegurid on: vägivald, propaganda ning kaitse ja poolehoiuavalduste jagamine.

Neid võimsaid tegureid mitmesugusel kujul tarvitades hangitakse poolehoidjaid, ühendatakse poolehoidjate jõuke ja alistatakse vastaseid.“

Nii kirjutab professor Schauman. Tema arvates vägivald, propaganda ning kaitse ja poolehoiuavalduste jagamine on nõiavägi, mille abil saavutatakse võim ja mille abil seda tarvitatakse ja ülal peetakse.

Meie demokraatlikus riigis tarvitatakse ka propagandat, kuigi meie seda alati ei märka ega tunne. Tuleb mees pidada, et ka meie maal töötab 30 000 ühingut, millest igaühel on ülesandeks propageerida oma aadet. Propagandat harrastavad meie poliitilised erakonnad, koolid, kirik, klubid, ajakirjandus, kino, raadio, isegi meie õpiraaamatud. Nüüdisajal ollakse võrdlemisi üksmeelsed selles, et propaganda etendab erakordselt tähtsat osa meie kõikide elus ja et ta tähtsus tulevikus veelgi kasvab. Hoolimata sellest üksmeelsest arvamisest on käsitlus propaganda tõelisest olemusest siiski väga ebamäärane.

Sir Charles Higham määratleb propagandat: „Propaganda on tegevus, mis valmistab soodset pinda teatavale õpetusele, propageerijate eneste olles misjonitöötegijaks, kes loomulikult püüavad seda arvamust teha rahvale omaseks.“ Wrefordi meelest on propaganda teatava esirühma arvamuste ja andmete levitamine. Thomsoni järgi „propaganda on läbimõteldud katse mõjutada massi meeli ja tundeid, peamiselt just tundeid, teataval viisil ja teatavat otstarvet silmas pidades.“ Bernhard ütleb: „Propaganda, nagu seda sõna tavaliselt mõistetakse, tähendab avaliku arvamuse töötlemist soodsemaks teatavale liikumisele või sihile, mis omal jõul ei saavutaks oma tõekspidamistele seda jõudu.“ Bernays määratleb propagandat järgmiste sõnadega: „Nüüdisaegne propaganda on sihiteadlik ja järjekindel sündmuste loomis- ja töötlemisüritus, mille sihiks on publiku suhtumise muutmine teatavat üritust silmas pidades.“ Teisal Bernays ütleb: „Ainus vahe propaganda ja rahva haridustöö vahel on seisukohas. Asjade ajamine, millesse me ise usume, on rahva haridustöö, aga asjade ajamine, millesse me ise ei usu, on propaganda“.

Seega oleks siis rahva haridustöö meie arvates väärtuslik, hea, hariv, instruktiivne; propaganda aga selle vastu autu, salajane, eksiteele viiv. Professor Lasswell, kes on kirjutanud teeneka teose sõjapropaganda tehnikast, ütleb, et propaganda on vahend üldise arvamuse kontrollimiseks sümbolite, — või konkreetsemalt, kuid vähem täpselt üteldes — juttude, kuulujuttude, teadete, piltide ja teiste informatsioonivahendite abil. Lasswell ütleb ka, et propaganda on üks kolmest pearelvast võitluses vaenlase vastu.

Professor Lasswell määratleb haridustööd ja propagandat oma artiklis „Encyclopaedia of Social Sciences“ ka teisiti: „Nähtusi, mille kaudu toiminguid nagu: veerimine, tähtede kirjutamine, klaverimäng, treipingi tarvitamine jne. edasi antakse, võidakse nimetada haridustööks, kuna aga sellaseid, mille abil suhteid ja suhtumist (viha või austust isiku, rühma või ideaali vastu) mõjutatakse, võidakse nimetada propagandaks. Traditsiooniliste suhtumisväärtuste õpetamist nimetatakse üldiselt haridustööks, kuna aga propaganda varutakse niisuguste õpetuste levitamise tarvis, mille üle võib olla erinevaid arvamusi“.

Psühholoogid nimetavad kasvatustööd võimete, suhtumiste ja käitumisviiside arendamiseks ning teadmiste hankimiseks õpetuse ja praktika abil.

Sellest võime näha, et haridustööl ja propagandal on ühiseks jooneks peale palju muu ka veel meie suhtumiste arendamine.

Traditsiooniliste suhtumisväärtuste õpetamine pole aga midagi muud kui *status quo* säilitamise propaganda, kuid ometi nimetame seda haridustööks. Ühtlasi nimetame aga harilikult progandaks kõike seda haridustööd, mis tahab *muuta status quo*'d, või on muidu uus. Propaganda on inimeste arvates teataval määral „ketserlik“. Propagandal on harilikult vähe tegemist võimete arendamisega ja teadmiste täiendamisega, mis on just haridustöö iseloomustavaid sihte.

Loendamata rohkem neid lahkuminevaid määratlusi, nimetan vaid, et üldise poolehoiu on saanud järgmine määratlus:

„Propaganda on niisugune inimeste arvamuste ja tegevuse väljendus, mille abil püütakse mõjutada teiste inimeste arvamust ja tegevust teatavat sihti silmas pidades.“ Teiste sõnadega: Propaganda sisaldab alati püüet mõjutada inimesi mingisugust ettemääratud otstarvet silmas pidades, toetudes inimeste mõtetele ja tunnetele.

Kuid seegi määratelu pole alati pädev ja on liiga üldine, et olla täielik. Selles ei arvestata sugugi propagandat, mis pole sihlik, s. t. alateadlikku propagandat. Ka alateadlik propaganda mõjutab meid. Väga mitmed haridustöötajad teevad propagandat alateadlikult. Suurepärase näite alateadliku propaganda kohta laename J. T. Flynn'i kirjutisest „Edward L. Bernays“, milles ta jutustab, kuidas kuulus tantsijatar ja omaaegne iludus Irene Castle tuli mõttele lõigata oma juuksed lühikeseks. Ta oli hurmav. Keegi ei meelitanud teda propaganda kaudu lõikama oma juukseid, kuid vaadeldgem edaspidiseid tagajärgi. Naised vallutasid juukselõikusärid. Juuksevõrkude valmistajad sattusid paanikasse. Juukse-nõelte vabrikuist vallandati tuhandeid töölisi. Kübaramoode uuendati tulise kiirusega. Kammitööstus läks segi. Kammijad, keda gillette oli hävitanud peagu viimсени, äratas Irene Castle nagu nõiakepiga surnuist. Iludussalonge tekkis kõikjale maailmas. Irene Castle'i lihtne tegu mõjutas terve naismaailma käitumisviise.

Kas oleks asi muutunud paremaks või halvemaks kui Irene Castle mingi propaganda mõjul oleks lõiganud endale poisipea?

Ma ei taha ilmtingimata ühendada alateadlikku propagandat tõelise propagandaga, kuigi olen koos oma ametikaaslasiga arvamusel, et ka alateadlik osa inimesest allub propagandale ja et propaganda ala sellega laieneb, käsitledes kogu inimhinge ja kogu maailma.

Kas pole seetõttu huvitav, tarvilik ja isegi hädavajaline vaadelda, kuidas avaldab oma mõju propaganda, olgu see siis majanduslik, ühiskondlik, poliitiline või religioosne. Kas pole kodanik otse kohustatud õppima mõistma, milline osa ja tähtsus on propagandal meie aja uute majandussüsteemide, poliitiliste suundade, rahvuslike ja rahvusvaheliste aadete, diktatuuri ja demokraatia, kapitalistliku individualismi ja riikliku kollektivismi, isikliku õnne saavutamise ja ühiskondlikku ideaalolukorda esitavate teooriate kaootilises võitluses?

Millist sihti propageerija ka tahab saavutada, alati peab ta põhjenduseks puudutama meie kasu ja soove, meie äntipaatiat ja hirmu. Kui ta seda ei tee, ei jõua ta ka sihile — inimene on juba kord loodud sellaseks. Propageerija peab esimeses järjekorras olema reaalspoliitik.

See, mis meie oma käitumisega näime tahtvat, pole alati kokkukõlas sellega, mida me ütleme tahtvat, või isegi mitte sellega,

mida me usume tahtvat. See johtub sellest, et käitumisviisid, millega oleme harjunud, on mitmes suhtes vastuolulised meie päritud soovidega. Seda näitab m. s. see, et suulised traditsioonid, mis mõjutavad meie soove, on mitmes suhtes täiesti vastuolus nende praktiliste soovidega, millised on äratanud meis sotsiaalsesse ellu liituvad praktilised traditsioonid.

Propageerijad mõjutavad meid sellega, et nad põhjenduseks ette toovad meie endi soove, milliseid küll evime, kuid alati teadlikult ei tunnusta. Nad toetuvad sageli meie alateadlikele soovele.

Inimeste käitumisviise võidakse muuta väliste olude muutmise kaudu — näiteks viies meid meie büroodest koonduslaagrisse — või toetudes meie teadlikele või alateadlikele tahtmisile. Viimast nimetatakse propagandaks ja selle ebaõnnestumise korral tarvitatakse vahel ka esimest moodust, demokraatlikes mais peamiselt siiski ainult roimarite juures. Kui poliitiline vastane ei muuda oma meelt propaganda mõjul, võidakse panna kehtima määrus või seadus, mille põhjal teatav tegevus on kuritahtlik ja „väliseid olusid võidakse muuta“ seaduslikul teel.

Nagu sellest näeme, ei erine need kaks viisi üksteisest kuigi järsult. On olemas vaid järkjärguline muutumine leplikult nõusse painutamisest ähvardusteni vägivalgala.

Nagu juba algul mainisin, on hirm ja armastus, või enese alalhoiu ja eneseohverdamise vaist propageerija kõige kindlamad mõjutamistegurid. Peale nende on aga veel palju muidki tegureid. Ühed on päritud, teised ümbruse poolt kasvatatud.

Sellaseid tegureid on: meelega tootvad põhjused, *sex appeal*, tahe võita poolehoidu, teha seda nii palju kui võimalik nii vähese vaevaga ja nii vähese rahaga kui võimalik — seega siis mõjukuse ja ökonoomsuse soov —, söögiisu, luksusehimu, teadusejahu jne.

Hirm on tegureist siiski võimsaim.

Me kardame vananemist, haigust ja valu. Me kardame, et meid unustatakse, et kaotame oma seltsilised. Me kardame vaesust, inetust. Hirm äratada sotsiaalset halvspanu teeb meid araks.

Igal juhul on need tahtmised ja hirmud see käimapanev aine, mida propageerijad taotleavad.

Mil kombel ta siis pääseb selle lähedale?

Selguse mõttes võiksime teha pealiskaudse jaotuse ja ütelda, et see toimub järgmistel viisidel:

1. toetudes otse tundeile (tarvitades sel-laseid tundeid-äratavaid sõnu nagu: isamaa, kodu, sünnipaik, ema, vaba-dus, Jumal jne.);
2. toetudes mõistusele;
3. lisades tulist vaimustust, mis sunnib massid unustama seda, mida nad al-gul tõepoolest tahtsid (tähelepanu ju-hitakse mõnele teisele asjale);
4. toetudes autoriteetidele.

Propaganda võib sageli toetuda ka meie fantaasiale otse piltide kaudu. Ta võib seda teha kas kirjutatud või elava sõna kau-du, kusjuures elavsõna oma mõjuvusest on tõhusam kui kirjutatud sõna. Kuna ka valeandmeid on võimalik paremini edasi anda sõnade kui piltide kaudu, on ka nn. viletsale propagandale sel teel hõlpsam luua soodsemat pinda. Propaganda toetub ais-tidele. Propaganda kasutab nii silma, nina kui ka kõrva.

Propageerija kasutada olevaist vahendeist on parimad elav- ja trükisõna, mida kuuleme avalike koosolekute kõnedes ja raadioettekannetes, lauludes, muusikas jne., või näeme ajalehis, ajakirjades, raamatuis jne.

Kui meisse püütakse mõjuda elava ja kirjutatud sõna kaudu, on põhjust jääda hetkeks mõtlema, mis on sõnad tõeliselt?

Kõigis uskumustes on sõnal suur osa. Kõik ürgrahvad usuvad, et sõnal on maagiline jõud. Kalevalast loeme, et ka Kalevala sangareil oli kindel usk sõna mõjusse.

Nüüdisaegseil inimesil ja eriti meil propagandainimesil pole enam niisuguseid müstilisi käsitusi sõna jõust, kuid ometigi usume sellesse kindlasti, kuna me seda nii suure innuga kasutame. Iseasi on see, kui tohutult suurt segadust teeb sõnade tähenduste kindlusetu väljakujunemine. Kõige enam patustatakse sõnu tarvitades selle juures, et 1) identifitseeritakse sõnad esemetega ja 2) tarvitatakse ebaõigeid abstrakt-seid sõnu.

Võtame näiteks sõna tuletikk.

Kui teie kunagi poleks näinud ega tarvitunud seda, te ei võiks kuidagi saada selget pilti selle sõna tähendusest ja mõttest. Konkreetne ese, mille etiketiks ehk sümboliks oleme andnud sõna tuletikk, on ca 5 cm pikk värvilise peaga tikk; edasi kraapimine ja sellele järgnev hääl, siis plahvatusetaoline süttimisnähe... ja palju muud.

Tollele esemele enesele ja selle juurde kuuluvale sündmuste- ja nähtustesarjale oleme andnud etiketiks nime tuletikk.

Teine näide.

Nobeli-auhind kirjanduse alal antakse iga aasta kirjanikule, kes on loonud kõige enam tähelepanu äratanud ideaalse tendentsiga kirjutatud kirjandusliku teose.

Enamus inimesi arvab kindlasti mõistvat, mis tähendab sõna ideaalne.

Üks teadusemees küsis kord selle sõna tähendust oma tutvusringkonnalt. Ta sai järgmised määratlused:

Fanaatiline — altruistlik — ebapraktiline — eksaktne — luuleline — käsitlematu — sentimentaalne — tõeline — tõestamatu — vastand materialismile — midagi, mis on ühenduses fantaasiaga.

11 isesugust seletust! Ja kõige halvem on, et need seletused on üksteisele vastukäivad. Pole ime, et Stuard Chase oma teoses „Sõnade hirmuvalitsus“ väidab nüüdismaailma pahupidisuse suurimaks põhjuseks seika, et inimesed ei mõista üksteist.

Tehes samasuguseid eksperimente kui eesnimetatud teadusemees, võib igaüks nentida, et me ligikaudseltki pole üksmeel-seid ka täiesti lihtsaid konkreetseid esemeid tähendavate sõnade või sümbolite juures, nagu: inimkond, Abessiinia, valge rass, kulutusained... kõnelemata veel aadete ja laadide rühma kuuluvatest nimedest, nagu: tõde, vabadus, plaanimajandus, igavik, ilu... Viimastele ei vasta tõelikkuses mingisugused normideks sobivad esemed ja õigupoolest pole mingisugust võimalust, et kõik saaksid neist samasuguse käsitluse. Ütel-des seda, kuidas keelelised seigid takistavad inimeste täielikku üksteisemõistmist, saab Piibli jutustis Paabeli keeltesegadusest haruldaselt sügava tähenduse.

Nagu ütlesin, on sõnad etiketid ja sümbolid. Neid võiks võrrelda vähikestadega, millest vähid on välja roninud. Sümbolise etiketina võib sõna anda esemest ja juurdekuulvaist nähtusist sama nõrga pildi kui vähi mullune koor elavast tõelisest vähist, kes sellest on välja pugunud, kasvanud ja muutunud.

Ja kui sageli paneme tähele, et ka sõnast on välja pugunud ja oma teed läinud hulk esemega või asjaga seoses olevaid sündmusi, nähtusi jne., mille etiketiks sõna kord oli.

On enam kui loomulik, et valesti mõist-misi ette tuleb. Jätame arvestamata abstraktseid ja keerulisi konkreetseid sõnu ja vaatleme näiteks lihtset sõna laud.

Kolonel

Voldemar Koch VR II/3 25 aastat ohvitserikutses.

13.(1.) juunil s. a. möödub veerand sajandit kolonel Voldemar Kochi VR II/3 ülenemisest ohvitseriks.

Juubilar on sündinud 21. 02. 93. Vao vallas Virumaal. Üldhariduse omandas Tartus Aleksandri gümnaasiumis, kus lõpetas C klassi. Sõjalise ettevalmistuse sai Pihkva ohvitseridekoolis 1913—1914, Alalivväe ohvitseride kursustel Tondil 1921 ja Eesti Kõrgemas Sõjakoolis 1934—1936. Ohvitseriks lipniku auastmesse ülendati 13.(1.) juunil 1914.

Maailmasõjas võitles endise Vene Krasnojarski polgu koosseisus sakslaste vastu, saades haavata ja põrutada.

Eesti Vabadussõjast võltis osa algul 5. Jalaväepolgus noorem-ohvitserina, hiljem 4. Jalaväepolgus pataljoniülemana ja polguülemana abina. Rahu ajal on teeninud mitmesugustel juhtivatel rivi ala ametikohtadel. Praegusele ametikohale määrati 01. 12. 34. Koloneliiks kõrgendati 24. 02. 36.

Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest on kolonel Kochile annetatud II kl. 3 j. Vabaduse Rist. Peale selle evib ta Kotkaristi III klassi teenetemärki ja endise Vene Anna

Kolonel V. Koch VR II/3.

ordu 2., 3. ja 4. järgu ning Stanislaoose ordu 2. ja 3. järgu aumärke.

Juubilar on kohusetruu ja suurte kogemustega töömees riigikaitse alal. Soovime talle ohvitserikutse 25 aasta tähtpäeva puhul parimat õnne, tervist ja edu!

Igaüks usub seletusteta mõistvat seda sõna — aga kas mõistame seda ühel viisil. Kui mina kõnelen lauast, pole tunnetusnõr selge, kui igaüks käsitleb asja omal, teiste käsitlusest pisut erineval viisil.

Soomlane tahtis Inglismaal teada laua nimetust. Ta koputas lauale sõrmega ja küsis: „Mis see on“? Keegi seltskonnast vastas: *knock*, teine ütles: *wood*, kolmas — *hard*, neljas — *surface*, viies — *table*. Ta kirjutas sõnad paberile ja oli rõõmus, et viibis rahva hulgas, kel oli laua tärvis nii mitu nimetust.

Ta oletas, et tehes selge küsimuse, saab ka selge vastuse. Iseendast tema küsimus polnud selge ja tulemuseks oligi, et üks vastajaist arvas teda teada tahtvat koputust tähendavat sõna, teine laua ainet tähendavat sõna, kolmas uskusi, et ta tahtis

teada kõvadust tähendavat ingliskeelset sõna, neljas arvas teda teada tahtvat, kuidas on ingliskeeles pind ja alles viies, kellel oli võib-olla kõige vähem fantaasiat ja seetõttu ei leitud midagi uut, teatas nõutud sõna *table*, s. o. laud.

See näide ehk ei selgita sõnade sisust johtuvat käsitluse segadust, aga see näitab igatahes, kui kergesti satutakse ummikusse, kui mitmed isikud püüavad omalt seisukohtadelt lähtudes läheneda teatavale asjale.

Eseme või asja vaatlejate seisukoht on põhjuseks, et me isegi lauda ei käsitle ühel ja samal viisil. Harilikule inimesele laud on ese, mille ääres süüakse; mööblikaupmehele see on kaup; masinakirjutajale see on asi, mille äärde ta on aheldatud 7 tunniks iga päev; väikesele lapsele see on

imeline neljajalgne ehitis, mille alla vahete vahel oma lõbuks võib ronida; füüsikule see on paljude erisuguste elektroonide metsik karglemine; kaubamaja omanikule see on majapidamisese toolide, süngide, lampide, kappide ja vaipade hulgas; majandusteadlasele see on majanduslik tarbeasi, sisustusarhitekt võib seda vaadelda inimliku kultuuri arengu ilmestajana; maalrile see on teenimisvõimalus, ja ministrile süsteem, milles temal on aukoht.

Muidugi võidakse laud määratleda ka esemeks, mille tasane pind on asetatud nii kõrgele, et selle ääres istuv või seisev inimene võib sooritada teatavaid toiminguid, aga see määratlus on pealiskaudne ja igal juhul liitub sellesse igal inimesel erisuguseid kujutlusi, mis põhjendavad tema vaimsele konstruktsioonile, ühiskondlikule seisukohale ja tema huvidele.

(Järgneb.)

Väeosa luureohvitseri staabitööst.

Kolonelleitnant J. Toomsar.

Väeosa luureohvitseri staabitöö seisneb peamiselt nende dokumentide koostamises ning pidamises, mis ette nähtud meie „Luureteenistuse-eeskirjas“ (§§ 81, 82, 85 ja 87). Sii kuuluvad: „Luurekava“, „Luure erikask“, „Luurekaart“, „Luureteadete kokkuvõte“, „Luurepäeva- raamat“, „Vaenlase jõudude lahingukoosseisu- täbel“, „Sõjavangi küsitlemisleht“ ja mõned nimestikud (asitõenduste nimestik, sõjavangide nimestik jt.). Kuigi vahest kõrvaltvaatlejale need dokumendid võivad paista imelihtsetena, selgub siiski tegeliku töö juures, et nende koostamine — isegi antud vormide täitmine — tekitab raskusi ja lahkavamusi. On olnud juhtumeid, kus õppuste puhuks väeosa luureohvitseriks määratud mees tuleb küsima, mis selle või teise luuredokumendiga üldse taotletakse, kuidas neid koostada jne. Põhjus on arusaadav: meie „Luureteenistuse-eeskirja“ käsitleb küsimusi väga lühidalt ja näiteid (eeskujusid) pole ka mujalt leida.

Arvestades neid asjaolusid ja „ühise keele“ tähtsust luureteenistuses, püüan allpool anda väeosade luureohvitseridele mõningaid praktilisi näpunäiteid ja illustratsioone tähtsamate luuredokumentide koostamiseks meie „Luureteenistuse-eeskirja“ vaimus. Minu võimalikud eksimused õiendatakse loodetavasti nende poolt, kellel samuti on olnud selle alaga lähemaid kokkupuuteid.

Üksikutel luuredokumentidel peatun eespooltoodud järjekorras.

Luurekava on luureohvitseri märkmik, kuhu ta kannab sisse kõik vajadused ja võimalused teadete hankimiseks vaenlase kohta eesmärgiga saavutada luure plaanikind-

lus ja pidevus. Luureohvitseride töö lihtsustamiseks ning ühtlustamiseks meie „Luureteenistuse-eeskirja“ annab kindla vormi (lk. 34), kuid praktika on näidanud, et seda vormi on kasulik täiendada järgmiselt: a) märkida alati, missugust kaarti kasutatakse, ja b) tabeli ette joonistada uus lahter järjekorranumbrite tarvis. Esimene nõue on endastmõistetav; teise kohta võib põhjenduseks ütelda, et pikema kava juures on teda raskem käsitleda, kui puuduvad järjekorranumbrid ülesannete ees.

Luurekava lahtrisse „Ülesanded“ tuleb kirjutada konkreetseid ülesanded, näiteks: „Teha kindlaks, kas Ojaniidu küla on vaenlase käes, jaataval korral — missugused jõud vastasel seal on ja milline on nende tegevuse iseloom“. — Lahtrisse „Kestäidab“ kirjutame luureorgani nimetuse, näit.: „Luurepatrull ltn. K. juhtimisel koosseisus...“. Lahtrisse „Täitmine aeg“ kirjutatakse luure algus ja lõpp, näit.: „Kella 0515—1000“. Lahter „Kellele, kuhu, kuidas ja millal saata teated“ ei teki raskusi täitmisel; sinna võiks kirjutada näiteks: „Tähtajalised teated saata KM ja ST joonelt ratturivirgatsiga rügstabülile Vanamõisa“ või luurelennu kasutamisel: „Rügstabülile viskateega Kalmu teederistile hiljemalt kella 0700“.

Luurekava täiuslikkus ning viimistlemine oleneb kasutada olevast ajast. Kui aega on vähe, tuleb luureohvitseril vahel loobuda luurekava täitmisest eeskirjas antud vormi järgi ja piirduda märkmetega taskuraamatus või kaardil, millistest alles edaspidi kujuneb vormipärane luurekava. Vene autor P. Vetšnoi ütleb väga tabavalt oma raamatus „Patalljoni- ja

rügemendistaabi ettevalmistamise meetodika" (1938): „Luurekava — see on töödokument, mis elab, kasvab ja teiseleb vastavalt lahingu arenemisele ja muudatustele olukorras“ (lk. 56).

Mõne välisriigi staabiteenistuse-eeskirjad keelavad ära luurekava saatmise ükskõik kellele väljaspoole luureteenistuse-organit; meie „Luureteenistuse-eeskiri“ lubab teda erandjuhtumitel saata alluvatele staapidele, et viimased võiksid koordineerida oma tegevust kõrgema staabi kavatsustega luure alal (§ 12). Normaalselt aga luurekavas ettenähtud luureorganid ja abinõud rakendatakse tegevusse luure erikäskude põhjal, kusjuures viimased koostatakse tavaliselt luureteenistuse organi poolt (§ 13).

Luure erikäsu koostamisel ning redigeerimisel peetakse silmas samu nõudeid, mis on kehtivad operatiivkäskude kirjutamisel üldse, seepärast pole vajadust tema juures pikemalt peatuda. Mida luure erikäsk peab sisaldama, näeme „Luureteenistuse-eeskirja“ § 13. Täienduseks sellele on veel tarvis silmas pidada J. E. II § 41 nõudeid, et andmeid naabrite ja vanema juhi kavatsuste kohta ei tohi anda kirjalikult ja et luureorgani juhile tuleb teatada ülesande täitmise aeg (luure algus ja lõpp) ning õige kella aeg.

Luurekaart on luureohvitseri töökaart, millele ta kannab andmed olukorra kohta ja mis peab alati andma selge pildi, kus asetsevad või teotsevad vaenlase osad rügemendi rindel ja lähemas naabruses antud momendil. Tema peamiseks puuduseks senistel õppustel on olnud teatav ilmetus — ei paista küllalt reljeefselt välja, mida teatakse vaenlasest ja mida ning kus oleks veel vaja selgitada; luurekaardi põhjal on tihti raske olnud teha järeldusi vastase arvatava tegevuse jne. kohta.

Missuguseid üksikasju luurekaardile kanda, see oleneb luureteenistuse organi instantsist. Kui väekoondise luurejaoskond võib piirduda vaenlase pataljonide või kompanite ja patareide kandmisega luurekaardile, siis väeosa luureohvitserilt nõutakse rohkem üksikasju — rühmi, üksikuid suurtükke, kuulipildujaid, VP-sid, KP-sid jne. Iga üksuse juurde luureohvitser määrib tema numbri või nimetuse, kui see on teada, ja tarbe korral ka kellaaja, millal teatav üksus oli märgitud kohal; kahtluse korral asetatakse küsimusmärgid väeüksuste numbrite jne. taha. Tingmärke tuleb kasutada „Luuret.-eeskirja“ § 35 nõuete kohaselt.

Mis puutub oma vägedesse, siis nende kohta ei tarvitse luurekaart sisaldada peensusi, sest need peensused kantakse operatiivkaardile. Rügemendi luureohvitseri luurekaardil piisab oma vägede üldise rindejoone märkimisest ja piirjoonte tõmbamisest naabrite ja pataljonide vahel; kasulik on peale kanda veel rüg., pataljonide ja naabrite KP-d.

Sellaselt koostatud luurekaart on luureohvitserile aluseks suulliste ettekannete tegemisel stabülile (rügülile), luureteadete kokkuvõtete koostamisel, järelduste tegemisel vaenlase edaspidiste tegevusvõimaluste kohta ja ka edaspidiste luureülesannete ülesseadmisel (mis veel vaja selgitada vaenlase kohta jne.).

Luureteadete kokkuvõtete parandamisel staabiteenistuse õppustel ja väeosade luureohvitseridele korraldatud eriõppustel tehtud tähelepanekuid summeerides võib ütelda, et algul tehakse luureteadete kokkuvõtete koostamisel järgmisi tüüpilisi vigu:

— Ei grupeerita luureandmeid õigesti kokkuvõtte üksikute punktide järgi (vt. „Luureteenistuse-eesk.“ § 41); näiteks p. 1 all kõneldakse koos tegevusega rindel ka üksikutest sündmustest vastase tagalas või tuuakse üksikasjalisi andmeid vastase jõudude lahinguväärtuse, välikindlustuste jne. kohta, millised normaalselt kuuluvad fikseerimisele igaüks omaette (iseseisva) punkti all.

— Luureteadete kokkuvõtetesse võetakse sündmusi, millistel pole koostaja seisukohalt erilist tähtsust (näit. rügemendi luureohvitser fikseerib oma kokkuvõttes, et vaenlase lennukid pommitasid 50 km kaugusel raudteesõlme) või mis moodustavad juba „kaugemineviku“ (näiteks õhtul tehtud kokkuvõttes kirjeldatakse pikalt-laialt, kuidas arenes päeval kohtamislahing); samal ajal aga jäetakse kokkuvõttest välja mõned olulised andmed (näit. vaenlase rüg. KP asukoha fikseerimine jne.).

— Viimase punkti all tehakse järeldusi, mis ei lase end kokkuvõtte eelmistes punktides toodud andmetega põhjendada, või jäetakse kõige olulisemad järeldused tegemata (kus, millal ja missuguste jõududega vaenlane tõenäoliselt alustab kallaletungi jne.).

— Väliselt ei taotleta ühtlust. Näiteks osa punkte varustatakse pealkirjadega („Vaenlase tegevus rindel“, „Tagala“, „Vaenlase jõudude moraalne väärtus“ jne.), kuna osa punkte jäetakse ilma pealkirjata.

— Esineb samasuguseid redaktsioonilisi viperusi, nagu operatiivkäskudeski (vahel algab kohalike esemete loetelu paremalt, vahel vasakult, ei tehta vahet, millal piirjoon tuleb vedada oma poolt vastase poole ja millal ümberpöörduvalt, ei kirjutata sõnade lühendeid õigesti, ei tõmmata kohanimedele joont alla jne.).

Luureteadete kokkuvõtte üksikute punktide (vt. „Luuret.-eesk.“ lk. 41) koostamisel „ühise keele“ huvides võiks silmas pidada järgmist:

1. Vaenlase tegevus rindel. Selle punkti all tuleb ütelda ilma „ellugudeta“ lühidalt ja selgelt, missugune on olukord rindel kokkuvõtte koostamise ajaks saabunud andmetel. Näiteks, kui vastane tungis päeva jooksul peale ja õhtuks tema pealetung pandi seisma, siis ei tarvitse kirjeldada lahingutegevust päeva jooksul (seda tehakse ajaloo jaoks mujal — sõjategevuse päevaraamatus), vaid tuleb piirduda õhtuse olukorra fikseerimisega:

„Vaenlase pealetung pandi täna kell 1800 seisma S, K ja R üldjoonel, kus meie osad temaga tihedas kontaktis“. Tarbe korral võib siin veel loetleda, missugused tähtsamad esemed on vaenlase käes ja mis vastane teeb (jätkab rünnakuid üksikutele punktidele, kaevub jne.).

Ka tuleks silmas pidada, et kõnealuse punkti redigeerimisel lähtuksime vaenlasest, mitte oma vägedest. Seepärast poleks päris sobiv redigeerida eestoodud lauset nii, et meie väed tegid seda ja seda, sest punkti pealkiri nõuab vaenlase tegevuse kirjeldamist.

2. Vaenlase lahingukoosseis. Selle punkti all tuleb märkida väeliikide või rajoonide kaupa, mis vaenlase jõududest ning abinõudest rindel on kindlaks tehtud.

Näide olukorrast, kus vaenlane asub kaitsele:

„Päeva jooksul on rügemendi rindel ja tema lähemas naabruses kindlaks tehtud vaenlase väeüksusi ja võitlusvahendeid järgmiselt:

Jalavägi. M, P ja V rajooni kaitseb I/12. Rüg., K, R ja P rajooni — III/12. Rüg., L ja N rajooni — 11. Rüg. osad. II/12. Rüg. on nähtavasti rügemendi löögigrupina vastupanupositsiooni sügavuses, tõenäoliselt A rajoonis (?). Vaenlase kuulipildujad on kindlaks tehtud skeemil näidatud kohtades (lisa nr. ...).

Suurtükivägi. Vastase 76-mm patareid tulistasid N ja O rajoonist (nähtavasti kaks 12. Rüg. strv. patareid); üks 122-mm

patarei tulistas M rajoonist (4. Div. strv.?). Üks tt-kahur asetseb L rajoonis. Rügemendi vastas seega vähemalt ... suurtükki, missugustest enamik ulatub tulistama rügemendi kogu pealetungiriba.

Soomusjõud. K rajoonis asetses täna kell 1600 suurem lahingumasinate koondis (20—30 masinat). Tõenäoliselt kuuluvad need masinad 4. Div. luurepataljoni koosseisu (diviisi löögigrupi juures?).

Lennuvägi. Vaenlase lennuvägi oli päeva jooksul aktiivne. Tema eelaerodroom näib olevat R rajoonis.“

Iga väeliigi kohta tehakse tarbe korral „lokaalseid“ järeldusi, mis tuginevad vastase organisatsiooni tundmisele jne. ning aitavad dešifreerida vastase lahingukorda.

Teine moodus selle punkti („vaenlase lahingukoosseis“) redigeerimiseks oleks andmete grupeerimine teatavate rajoonide (rinde osade) kaupa, näit.:

„A, K ja S rajoonis kaitseb vaenlase II/10. Rüg. vähemalt kahe kergepatarei toetusel; viimased tulistasid V ja N rajoonist. Meie I/12. Rüg. vastas (O, L rindel) on kindlaks tehtud I/10. Rüg. ja III/10. Rüg. osad 3—4 kergepatarei toetusel. Patareide positsioonid ja avastatud rk-de asukohad — vt. skeem“.

Olukorras, kus andmeid vastase kohta on napilt, võib viimane moodus osutada otstarbekaks.

3. Tagala. Selle punkti all märgitagu, mis on kindlaks tehtud rinde taga. Näide:

„Ohuluure andmetel liikus täna kell 1400 B ja E vahelisel teel ca ¼ km pikkune segakolonn idast läände, algega U juures.

L, M rajoonis asetses samal ajal suurem vooride koondis (Div. transpordirühm?)“.

Juhul, kui tagala kohta andmeid pole, jääb see punkt luureteadete kokkuvõttest üldse välja. Sama põhimõte on kehtiv ka teiste punktide kohta.

4. Kindlustustööd. Siin tuleks märkida, missugused kaitsehitised ja kus on kindlaks tehtud (üksikasjad näidata skeemil) ning teha tarbe korral „lokaalseid“ järeldusi vaenlase kaitseüsteemi kohta.

Pealetungi olukorras harilikult pole üldse vajadust selle punkti sissevõtmiseks luureteadete-kokkuvõttesse.

5. Vaenlase jõudude moraalne ja materjalne seisukord. Selle punkti alla võiks koondada andmed vaenlase väeüksuste meeleolu, toidustamise, varustamise, kaotuste suuruse jne. üle, kuigi „Luureteenistuse-eeskirjas“ antud luuretea-

Major Rudolf Beck 50-aastane.

18. juunil s. a. saab major Rudolf Beck 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Kambja vallast Tartu- maalt. Lõpetanud Tartu linnakooli. Sõja- lise ettevalmistuse sai endises Venes Lääne- rinde lipnikkude koolis 1917 ja Tondil Ala- liseväe ohvitseride kursustel 1922—1923. Maailmasõjas võitles sakslaste vastu. Pär- rost enamlaste võimulepääsemist Venes tuli üle teenistusse 1. Eesti Tagavarapatal- joni.

Eesti Vabadussõjast võttis osa mitme väeosa koosseisus noorema ohvitserina ja Soomusrongide Diviisi Tagavarapataljonis rooduülemana. Rahu ajal on teeninud väe- osades kompaniülema ja adjutandi ameti- kohtadel. 1926—1928. a. oli Kaitseliidu Sa- kalamaa Maleva pealikuks, kuid lahkus sealt omal soovil ja toodi tagasi teenistusse sõjaväkke.

Kõrgendatud majoriks veebruaris 1937.

Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest on major Beck'ile annetatud tasuta maa

Major R. Beck.

normaaltalu suuruses. Peale selle evib ta Kotkaristi V klassi teenetemärki.

Juubilar on omal alal suurte kogemus- tega ja kohusetruu ohvitser. Soovime talle 50-da hällipäeva puhul tervist, õnne ja edu!

dete kokkuvõtte vorm ei näe otsekohe ette selleks iseseisvat punkti.

6. Üldjäreldotsi. See on olulisem, kuid ühtlasi raskemini redigeeritav punkt kogu luureteadete kokkuvõttes. Siin tuleb anda „üldine õige pilt uuritavast objek- tist“, nagu rõhutab „Luureteenistuse-ees- kiri“ (§ 30), s. o. anda eespool tehtud ana- lüüsi põhjal s ü n t e e s ning „teha järeldu- sed vastase võimaliku tegevuse kohta“ (§ 5). Näiteks, pealetungil kaitsesele asunud vasta- sele on luureteadete kokkuvõtte saaja (rügü- jt.) huvitatud, kus on vaenlase kaitses- positsiooni nõrgad ja tugevad kohad, kus asetsevad tema varud (löögigrupid); kui on oodata abivägesid, siis kuhu, millal ja kui palju. Kaitsese olukorras tahab juht samuti teada, mis vastane kavatab teha; kui on oodata pealetungi, siis kus, millal ja mis- suguste jõududega, kuhu tõenäoliselt suu- natakse pealööke jne. Kõigile neile ja olu- korra kohaselt ka teistele küsimustele tuleb järeldustes anda vastus, niipalju kui see selgub olemasolevate luureteadete analüü- sist.

Venelased nõuavad veel, et järeldustes märgitaks ära, missuguseid andmeid vaen- lase kohta tuleb täiendavalt hankida, täp- sustada või kontrollida (Aj. välit.-eesk. 1935. a. § 345).

Ilustratsiooniks olgu toodud järeldused ühest luureteadete kokkuvõttest:

„Üldiselt näib, et rohelistel on kavatsus jätkata pealetungi tõenäolise eesmärgiga arendada Oole rajoonis saavutatud edu, suunates oma peamised jõupingutused kas Oole, Kapu või Oole, Toodu üldsuu- nas. Samal ajal pole võimatu, et üheaegselt pealöögiga ühes eesnimetatud suunas vaen- lane püüab oma tegevust arendada Roo ra- joonist üle V o m m i T õ h e l a suunas.

Vaenlase pealetungi jätkamist võib ooda- ta mitte enne 01.07. hommikut.“

Sõjavangi küsitlemislehte kantakse sõja- vangilt saadud vastused selles järjekorras ja nende järjekorranumbrite all, mis esinevad „Küsimustikus sõjavangi küsitlemiseks väe- osas“ (vt. „Luuret.-eesk.“ lk. 42). Kui sõja- vang jätab võlgu mõne küsimuse eesnimeta- tud „Küsimustikus“, siis selle järjekorra-

numbri all „Sõjavangi küsitlemislehes“ üldse midagi ei märgita. Eeskätt tuleb kirja panna sõjavangi nimi, mis „Küsimustikust“ eksikombel välja jäänud.

Näide:

Küsimuse nr.	Vastused.
1.	Sõjavang jaoülem Ivan Peetri poeg Pavlov. Vangistatud luureülesannete täitmisel 20. 05. 39 kell 0530 15. Jalaväerügemendi ratturikompani nooremseersant Paju poolt Paikuse metsas.
2.	45. Diviisi luurepataljoni motoriseeritud laskurikompanist.
7.	Üks 76-mm patareid asetseb Viipsi rajoonis.
13.	Luurepataljoni meeste meeleolu on hea.
.....

Kui sõjavangi seletused on üksikasjalised ning küsitlemisleht venib pikaks ja raskesti käsitlevaks, siis on kasulik küsitlemislehe lõpul teha kokkuvõtte tähtsamatest asjaoludest.

Luurepäevaraamatusse kantakse sisse vaba kirjelduse näol suusõnal saadud andmed vaenlase kohta, et nad ei ununeks ning ei jääks kasutamata. Näitena olgu toodud üks sissekanne 15. Rüg. luurepäevaraamatusse: (Vt. alljärgnev tabel.)

„Väeosa rindel teotsevate vaenlase jõudude lahingukoosseisu tabel“ („Luuret.-eesk.“ lk. 36) ja „Asitõenduste nimestik“ ei nõua erioskusi täitmisel.

Stabiilsus muus osas, nagu lauajuhendi ja jooksva kirjavahetuse pidamine jne. luureohvitser peab toimima sõjaväes üldiselt kehtivate reeglite kohaselt, silmas pidades ka „Luuret.-eeskirja“ § 42 nõuet.

Jrk. nr.	Teate saamise aeg.	Kellelt saadud, Sisu kokkuvõte.	Mis selle teate põhjal ja millal on tehtud.	Märkus.
1.	20. 05. 39. Kell 1800	Patül I/15. Rüg. teatas telefoni teel, et vaenlane koon-dab jõude N, M rajooni, kus kaitsel K. L. Võtiku pataljoni osad.	Ette kantud kell 1805 rügstabiilile, kes kohe informeeris asjast K. L. Võtiku pataljoni ülema ja käskis I/15. Rüg. jätkata vaenlase tegevuse jälgimist.	Rügül 15. sõitis isiklikult kell 1830 I/15. Rüg. VP-sse.
.....
1.	25. 05. 39.

Langevarjurite väljaõppest ja nende tervishoiust.

Admin. leitnant A. Kõrgesaar.

Langevarjusport ja langevarjurite ettevalmistus areneb välisriiges üha enam ja enam. Sellele omistatakse erilist sõjalist tähtsust lennudeessantide jne. teostamises. Ühtlasi see on ka tunnustatavaks treeninguvahendiks lendurite psühhofüüsiliste omaduste arendamisel ja elukaitsevahendiks lennuõnnetusil.

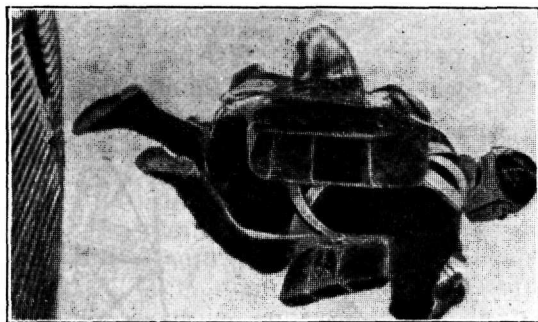
Juba Maaõhujõu kasutati langevarjuga maandumist sõjalise tähtsusega ülesannete teostamisel. Nii maandusid 14. okt. 1916 saksa kol. Koschel ja velty. Vindisch umbes 80 km rindest vene vedede tagalas — Rovnost kagu suunas, kus nad mitmes kohas purustasid lõhkeainetega Rovno-Brodõ raudtee.

Kaasajal on langevarjurite väljaõppeks ja treeninguks välisriiges valmistatud erilisi õppe- ja dessantlennukeid, ning sõjateaduses ja -tehnikas seda küsimust viimistletakse pidevalt. Missuguses ulatuses lennudeessantide tegemine langevarjude abil leiab kasutamist tulevikusõjas, seda on veel varajane ennustada. Esiolgu huvitab meid aga, kuivõrd see ala arendab hinnatavaid omadusi lendureil ja tulevasil langevarjureil.

Meditsiiniline uurimine ja vaatlus on selgitanud, et kõigil langevarjureil enne hüpset on nähtav psüühiline ärritavus, mis haarab neid juba teatav aeg enne lennu-

kisse asumist. Lennukis viibimisel enne hüpet enamusel on märgata ooteärevust: silmaterad veidi laienevad, näod tõsised, käsi sageli instinktiivselt katsub avaseadist ja pulss on kiirendatud. Seda põhjusel, et hüppemomendil on vaja kogu tahtejõu keskendust, et ületada kartusetunnet lennukist õhuruumi väljahüppamiseks. Lennukist eraldumise aeg kuni langevarju avamiseni — 3—5 sekundit — on langureil vähe meeles. Mis aga kindlasti on meeles, see on langevarju avarõnga tõmbemoment. Järsk tõmme langevarju avamisel muudab enesetunde juba ülevaks, kuid maa liginemisel enesetunde jälle pisut langeb ettevaatlikkusest, maabumismomendi oote mõjul. Pärast maabumist võib panna tähele veel teatava aja vältel languril erutavust, meeleoluelevust, tahet rääkida muljetest teistega jne. See reaktsioon kestab 2—3 tundi ja siis asendub väsimustundega. Organismi sellane väljendus on loomulik nähtus pärast mainitud elamust ja psüühilist pinget.

Eriti teravalt väljenduvad need reaktsioonilised nähtused algajail esimese hüppe sooritajail. Korduvalt hüppeil ja vastaval treeningul need nähtused tunduvalt alanevad. Kuna trennitud isikud tunnevad hästi kõiki liigutusi, mis teostuvad hüppemomendist, on nad võimelised õhus langusel vabalt juhtima oma kehahoiakut, jälgima maapinna liginemist ja sekundinäitajat ning tahtlikult takistama langepurje avanemist, teostades seda ülesantud või märgitud kõrgusel.

Väljahüppe hetk.

Psüühi rahustamiseks hüpete eelperioodil ja hüppemomendil tuleb instruktoril lennukis osutada langevarjureile erilist tähelepanu, püüdes nende meeleolu hüppeks mõjustada positiivselt. Siin osutub vältitavaks ka langevarjurite arstlik eelkontroll, kusjuures isikuid närvikava ja psüühi üliärritavusega ja muude sellaste funktsionaalsete häiretega ei või lubada hüppele, sest

nendega juhtub sageli mitmekesisid õnnetusi ja peale selle nad mõjustavad negatiivselt ka oma kaaslasi.

Langevarjureid huvitab küsimus, kui sageli võib sooritada hüppeid lennukilt organismi kahjustamata? Seda küsimust on praktiliselt uuritud, kusjuures on ilmnenu, et algajail peab hüpete vaheaeg kestma 2 päeva, kuna hüpped kord päevas mõjuvad juba tervistkahjustavalt.

Loomulikult on teissugune seisund trennitud langevarjureil ja instruktoreil, kes võivad tervist häirimata sooritada päevas kuni 2 hüpet ja rohkem tunniste vaheajadega. Kuid peab tähendama, et liiga sagedased hüpped ei anna mingisuguseid positiivseid tulemusi ja pole seepärast soovitatav, niisamuti kui igasugu teinegi liialdus.

Üldiselt võib mainida, et langevarjusport ratsionaalsel kasutamisel karastab tahtejõudu, arendab julgust, vahvust ja mõjub organismile üldiselt tugevdavalt ning arendab eriti just neid omadusi, mis on tarvis lendurile ja langevarjurile sõjaolukorras.

Soodseim vanus langevarjuhüpete harjutusiks on 20—30 aastat. Hüppeid ei tohi lubada kuni 18 a. vanuseni, sest selle eani pole organism veel täielikult arenenu; samuti ka üle 40 aasta, sest selles eas organismile võivad tekkida juba mõningad muudet, mida langevarjuhüppesport võib kahjustada. Loomulikult on siin individuaalseid erinevusi ja tegevust võib jätkata arstliku kontrolli all.

Et saavutada soodsemat languskiirust, on soovitatav, et langevarjuri kehakaal ei ületaks 80 kg (kohasem kaal on 60—70 kg), sest siia juurde tuleb arvata veel 10—15 kg langepurje ja langevarjuri rõivaste kaaluna, olenevalt aastaajast. Kehakaaluga üle 80 kg suureneb juba liialt languskiirus, mis võib põhjustada mitmesuguseid vigastusi, nagu põrutusi, nikastusi, luumurdeid jne.

Langevarjureil, niisamuti ka lendureil, on väga tähtis tegelda kehakultuuriga. Pole üldse mõteldav ja kujuteldav sellane langevarjur, kes ei tegele iga päev mitmekesiste spordialadega. Kogemused on tõestanud, et parimad langevarjurid ja lendurid kõik aktiivselt tegelevad mitmekesiste spordialadega. Kuid langevarjurite ettevalmistamiseks ei piisa veel kehakultuuri üldharrastusest meie tavalises mõistes. Neile on tarvis veel kehaliste eriharjutuste kompleksid. Kuna mitmed organid, nende funktsioonid ja luustikuosad langevarjusportil peavad taluma tugevamat pinget ja koormatist, siis osutub vajalikuks siin ette näha eritreeningut mitmete organite ja nende funktsioonide

tugevdamiseks, nagu vereringe, hingamislhaste (-elundite), alumiste jäsemeliigete, tasakaalu- jne., ning mitmesugused imitatsiooni-eelharjutused, mis peavad vastama langevarjuri toimingule lennukist väljahüppel ja langevarju avamisel. Siia kuuluvad ka eeltreeningud hüppetornist.

Eriharjutuste üksik kirjeldusist, mis vajalikud langevarjuri eeltreeninguks, toon siin mõned tähtsamad:

1. Langevarju avamise seadise tõmbe jäljendamine: parem käsi asetatakse vasaku rinnanibu kohale ning järsu liigutusega tõmmatakse alla ja paremale poole üheaegse peapüstumisega.

Langevarju avamishetke harjutus rippes.

2. Langevarju avamishetke jäljendamine: poolistuli — käed peakohal, randmete kohalt ristamisi — viiakse käed järsu liigutusega kõrvale, ühes kere paindega väljaspool asuva käe poole.

Need mõlemad harjutused peavad saama arendatud automaatsuseni.

3. Kõhu- ja seljalihaste harjutused.
4. Kereharjutused.
5. Tasakaaluharjutused.
6. Igasugused hüppeharjutused.
7. Harjutused pearingikäimiseks (röön-rattaga).
8. Kõnd, jooks, veesport, korv- ja võrkpall.

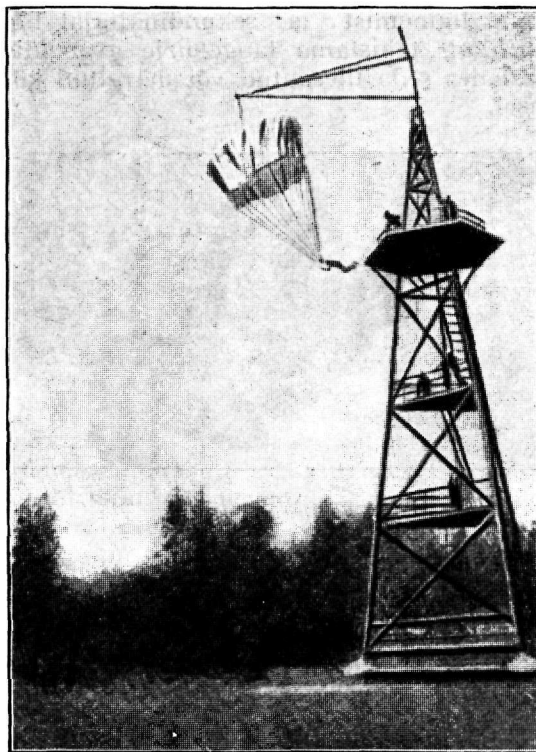
Siin ei saa jätta mainimata, et röön-rattas on väga tarvilik vahend langevarjurite ja ka lendurite eeltreeningus, eriti tasakaa-

lukeskuse ja sellega seoses olevate funktsionaalsete nähtuste positiivseks mõjustamiseks kutsetegevuse eritingimusi.

Eritreening ja ettevalmistus hüppeks lennukist.

Ehkki hüpped langevarjuga ei ole keerukad, siiski nende teostamise mitteohtlikkus oleneb täiesti kogemusest, mis langevarjur on omandanud mitte ainult teoreetiliste seletuste ja näidetega, vaid praktiliselt. Instruktori iga seletus ja katseharjutus maas, harilikus olukorras, paistab väga arusaadav, kuid hoopis teissugune on olukord õhus. Hüppemomendil igaüks enam või vähem tunneb rahutust, ja kui tarvilised kogemused on puudulikult omandatud, siis nad võivad ka otsustaval hetkel ununeda, mis võib põhjustada kurbi tagajärgi. Seepärast on tarvilik vajalikke liigutusi drillipäraselt arendada automaatsiks.

Hüpete eeltreeninguks kasutatakse heade tagajärgedega hüppetorni, mis kujutab endast 25—35 ja rohkem meetrit kõrget puust või metallist ehitist. Torni ülemisel osal asub rõdu, kust sooritatakse hüppeid. Torni keskust läbib õõnes raudtoru, mis torni otsas (kõrgeim tipp) lõpeb külgtõega, mille külge on kinnitatud kõiega langevari. Kõie

Langevarjurite õppetorn.

teisele otsale on kinnitatud raskus, mis libiseb toru õõnes ja automaatselt tõstab ja hoiab langevarju ülal. Treeningu ajaks asetatakse langevarju metallvõru, mis hoiab varju lahti. Harjutused hüppetornist evivad suurt tähtsust langevarjuri ettevalmistamiseks hüppetreeninguga, kus arenevad selleks vajalised omadused — hüppeliigutused, julgus, tahtejõud; kõrvaldub kartusetunne jne.

Vaatamata treeningu või hüpete lihtsusele hüppetornist peab neid korraldama siiski ratsionaalselt ja võtma tarvitusele kõik ettevaatuseabinõud vigastuste ja õnnetusjuhtumite (põrutuste, nikastuste jne.) vältimiseks. Hüppeid ei tohi korraldada tühja ega täis kõhuga, parem aeg selleks on 1—1½ tundi pärast sööki.

Võrdlemisi suur lennukiirus (4—5 m sek.) vajab hüppajalt maandumist korraga mõlemal jalal, mis põlvest vähe kõverdunud. Maapind torni ümber peab olema tasane ja hüppaja jalatsid korras (kontsad ärgu olgu kõrged ega viltu tallatud). Hüppetorni esine peab võimalikult paksult olema kaetud liivaga või saepuruga ja talvel pehme lumega.

Langevarjurite eeltreening ja õppeala peab sisaldama vähemalt järgmisi teadmisi, mille omandamiseta pole hüpped lubatavad:

- langevarju üksikosade tundmine ja käsitsemine;
- liigutuste töötlemine lennukist välja-hüppeks;
- väljahüppel kehahoiaku tehnika õhus;
- langevarju avamistehnika ja avanemise vaatlus;
- hoiderihmade korrastamine õhus ja kohanemine langevarju liuglemise muuteile;
- maandumistehnika ning langevarju kustutamine ja koondamine;
- lisalangevarju kasutamise ja avamise tehnika;
- komplitseeritud hüpete lahendamine ja töötlemine (langevarju mitte-avanemine, enneaegne avanemine, nõõride ja purje koondamine jne.);
- teadmisi tervishoiust, esmasabist õnnetusjuhtumite vältimiseks.

Üldiselt on langevarjurite väljaõppe eduks teoreetilistele ja praktilistele teadmistele rajatud õppekord ja tervishoiulised tingimused.

Psühholoogiliselt on inimesed väga erinevad. Seetõttu lennumõju on ka erinevaile inimesele väga mitmesugune; ühtedel enesetunne ja meeleolu paraneb ja elavneb, kuna

teisile lend mõjub rusuvalt — ilmneb peapööritus jne. Seega pole küllaldane veel ainult see asjaolu, et isik on üldiselt terve, vaid on vaja ka selgitada, kuidas mõjub lend tema psüühile.

Vaadeldes isikuid lennul võib panna tähele, et kõik nad kuidagi erinevalt reageerivad lennule, kõigil oma moodi muutub enesetunne ja ülespidamine, iseloom, vereeringeorganite tegevus, intellektuaalsus, töövõime jne. Kuigi see muude on igapähe erinev, võib siiski isikuid rühmitada peamiselt kahte rühma:

I rühma kuuluvad isikud on erkad, liikuvad, energilised ja hea enesetundega. Pulss veidi kiirendatud, kuid rütmiline. Sellane elevus kestab veel tükk aega pärast lendu.

II rühma esindajad on rohkem ärevrusuva meeleoluga, vaiksed omaette olivad; küsimustele vastavad vastumeelselt, on ümbursele ükskõiksed; nägu on neil kahvatu, silmaterad laienenud, ihus värin, mõnedel peapööritus, pulss kiirendatud. Pärast lende samuti vaiksed ja rõhuvad meeleolus. Mõnedel peavalu ja rahutu uni.

Kirjelatud kahe rühma esindajais kohatab ka rohkesti üleminekutüüpe, kes end väljendavad kombineeritult. Korduval treeningul kaovad osaliselt negatiivsed nähtused, kuid mõnel jäävad need püsima ja neid isikuid tuleb kõrvaldada langevarjurite nimestikust.

Treeningul on tähtis, et lendur või langevarjur oskaks oma keha õhus soodselt hoida, kõrgust arvestada ja langevarju vastaval kõrgusel avada. Keha kipub langema raskuskeskuse mõjul (seljas langevari) alati seljaga allapoole, mis takistab orienteerumist maapinnale liginemises ja võib põhjustada peapööritust kuni mõistuse kaotamiseni.

Lennukist väljahüppel keha vabalanguse kiirus tõuseb järjekindlalt 11—12 sekundi vältel. Edasist languskiirust takistab õhu vastusurve. Loomulikult hõrendatud õhus 7000—8000 m kõrgusel languskiirus võrdub 70 m/sek. ja madalamais õhukihtides — 50 m/sek.

Atmosfääri mõjust kõrgustel.

Suurtel kõrgustel viibimine häirib tugevasti organismi, sest atmosfäärirõhu vähenemise mõjul ja õhu t° langemisel ilmneb hapniku vähenemine veres ja kudedes.

Õhurõhu vähenemist iseloomustab alljärgnev tabel:

Kõrgus maapinnalt m	Atmosfäärrõhk mm
0	760
2000	591,5
4000	460,3
6000	356,2
8000	278,8
10000	216,9
12000	167,9

Hapniku osarõhk vastavalt kõrguse tõusule nähtub järgmisest tabelist:

Kõrgus merepinnalt m	Hapniku osarõhk mm
0	159,0
2000	122,4
4000	95,2
6000	73,9
8000	57,7
10000	44,8
12000	34,9

Temperatuuri langus võrdub keskmiselt 0,5–0,6° iga 100 m kõrguse kohta, üksikuil juhtumel kuni 1°. Niimoodi teades õhuseojust maapinnal, võime juba enne ligikaudselt arvestada õhu temperatuuri teataval või soovitud kõrgusel. Need andmed osutuvad õigeks ainult alumiste õhukihtide sfääris — troposfääris (11–12 km merepinnalt). Stratosfääris temperatuuri langus lakkab, ja nagu uurimused on näidanud, isegi natuke tõuseb.

Nagu juba teame, ilmnevad teatavas kõrguses organismis häired hapnikupuudusest, seoses tema osarõhu ja atmosfäärrõhu langusega.

Hapnikupuuduse mõjul raskendub organismi ainetevahetuse protsess ning seega elundite ja kudede normaaltegevus saab häiritud ning ilmneb rida vastuolusid organismi funktsioones.

Praktiliselt on tehtud kindlaks kõrglendudel, et inimene (lendur) soodselt kannatab atmosfäärrõhu langust kuni 400–450 mm elavhõbedatulbale, s. o. võib viibida kõrguses 4000–5000 m. Kuni selle kõrguseni on vere küllastus hapnikuga küllaldane ja mingeid raskusi või häireid see veel ei sünnita. Kuid mainitud kõrgust ületades hakkab hapniku hulk veres langema, organismis hakkab ilmneva mitmekesiseid häireid, mida mainime kõrg- või mäehaiguse nime-

tusega. Siin peab tähendama seda, et organismi häired kõrgemale tõustes hapniku vähenemise mõjul on ka individuaalsed. Sest mõned isikud tunnevad end halvasti juba kõrgusel 3000–3500 m, kuna aga teised pärast vastavat treeningut või harjutusi võivad tõusta kuni 6500 m ja veelgi kõrgemale ilma hapnikuaparaadita ja viibida sellases kõrguses teatav aeg isegi töövõimelisena. Veel kõrgemale tõustes on aga vaja juba hästi korras hapnikuseadist, kust hingamise teel varustada organismi hapnikuga.

Kõrghaiguse tunnused on järgmised:

Väsimusetunne, valu ja raskusetunne peas, ükskõiksus, loidus ja unisus, käte värisemine ja kindlusetud liigutused. Raske- mail juhtumitel äkki ilmnev meelemärguse- tus, mis harilikult taastub madalamaisse õhukihtidesse saabudes. Enamail juhtu- meil meelemärguse kaotanud lendur selle taastumisel sugugi ei mäleta juhtunut.

Peale mainitud sümptomide, esildatuna keskergukava häiretusest, ilmneb rida teisi nähtusi teiste elundite poolt. Kõrgemale tõustes näiteks järgneb kord-korralt süga- vam ja kiirem hingamine, et hankida vaja- duse järgi hapnikku. Kuid ühes kiirenda- tud hingamisega väljub verest ka süsihappe- gaas kui füsioloogiline hingamiskeskuse är- ritaja ja organismile vajalise reaktsiooni ve- res säilitaja. Ka südametegevusel ilmneb tihti pulsi kiirenemine kuni 120–140 löö- gini minutis ja vererõhu suurenemine.

Peale hapnikupuuduse kõrghaiguse ilm- nemisel on teatav tähtsus ka atmosfäärrõhu langusel. Meie organismi mõned tühikud, nagu kõhukoobas, laubatühik, keskkõrva tü- hik jne. sisaldavad õhku, mis kõrglennul väljaspoolse õhu surve vähenemisel alluvad laiendussurvele, esildades surve mõjul neis kohtades valutundlikkust mainitud tühikute seintele.

Normaalolukorras need surved kergesti taaskorrastuvad, kuid mainitud elundite mõ- ningail häireil, nagu nohu, kõrvahaigus või gaaside tekkimine kõhus võivad tekitada tõsiseid raskusi ja saada lendurile ohtlikuks.

Kirjandus: Holden ja Pristli, Dõhanie (tõlge inglise keelest) — 1937. Resnikov ja Graifer, — Zdorovje parašjutista — 1937. „Vojenno-sanitar- noe djelo“ nr. 1 — 1939.

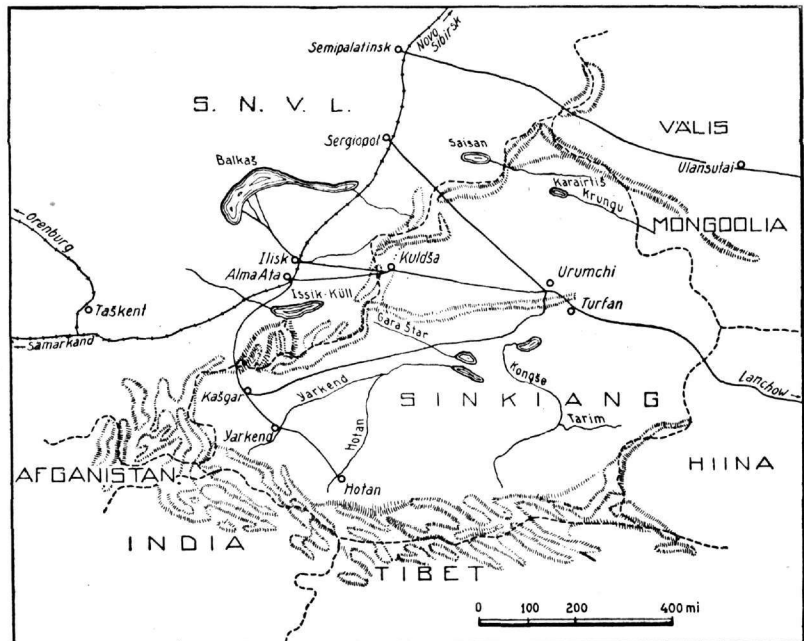
Kirgüisid Sinkiangi kiltmaa mägiskarjamaadel.

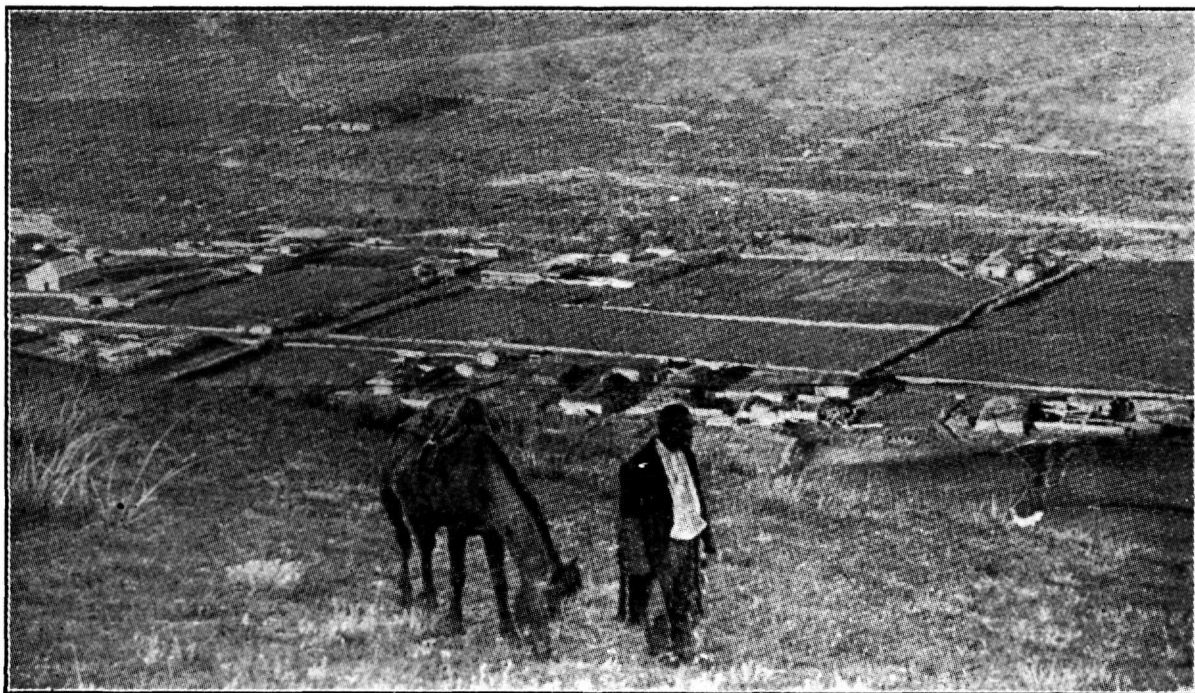
Sinkiang.

Tehnika hiigel-areng viimaste aastakümnete kestel on mitmeti muutnud inimkonna eluavaldu. Eriti märgatavad on muudatused liiklemise alal. Kauguste läbimine, milleks mitte kaua aega tagasi kulus veel nädalaid väsitavat reisi, on nüüd võimalik mõne tunni kestel. Ühenduses sellega kaovad ka kõik need uurimata alad, mis senini oma salapärasusega ahvatlesid uurijaid ning rändureid. Aafrika džunglitesse ja kõrbedesse ehitatakse raudtee; üle põhja-naba rajatakse lühim lennuliin kontinentide omavaheliseks ühendamiseks jne. Ka kõige kaugemad maad ja rahvad on lõmmatud üldisesse omavahelise läbikäimise orbiiti. Siiski leidub aga veel määratu maa-ala, kus elavad rahvad, kes peagu on eraldatud muust maailmast. Kõige huvitavam on seejuures veel asjaolu, et see omaette maailm asub kohal, mida loetakse inimkonna hälliks ja omaaegsaks maailma keskuseks.

See nn. Sinkiang või Hiina Turkestan on looduslikult eraldatud suurte mäeahelikkudega N. Venest, Afganistanist, Indiast ja Tiibetist. Seetõttu jõed, mis kõigis maades on olnud esimesteks rahvaid omavahel siduvaiks ühendusteedeks, siin jooksevad perifeeriast tsentrumi, mitte

võimaldades läbikäimist muu maailmaga. Maa-ala idapiiril küll puuduvad mäed, kuid seal levinevad määratud mongoolia kõrved, mis on raskesti läbipääsetavad. Ainuke soodsam piir on maa kaguosas, kus Kollase jõe (Huang-ho) suudme mägene maastik ühendab Sinkiangi Hiinaga. See asjaolu iseendast juba eeldab Sinkiangi sõltuvust Hiinast. Tegelikult aga Hiina keskvalitsuse võim Sinkiangis piirdus vaid kubernerite määramisega, kes valitses linnasid, kus asusid hiina garnisonid. Väljaspool neid linnasid võim kuulus kohalikele võrstele ja laamadele, millede suhtes ku-

Kirgiiside asula „Kök-Su“ orus.

berner täitis vaid kõrgema vahekohtuniku osa tülide puhul.

Hiina keskvalitsuse võimu nõrgenemisega langes ka kubernerite autoriteet ja kogu maa elas oma eraldatud elu. Suguharude vahel tekkinud tülid lahendati relvaga ning sõjad kestsid vahest mitmed aastad.

Sinkiangi elanikkond on võrdlemisi mitmekesine. Põhielemeendi selles moodustavad kirgiisid või tungaanid, kes enamikus on muhameedlased. Tähtsuselt teine osa elanikkonnast — mongoolid ja kalmõkid — aga tunnustavad usuliselt Tiibeti Dalai Lama ülemvõimu. Need kaks peamist gruppi elanikkonnast jagunevad omakorda lugematutesse eriosadesse, kes üksteisest eraldatuna elavad mägedevahelistes orgudes. Ainult suvel, kui palavus muutub väljakannatamatuks, rändavad jõukamad kihid oma karjadega kiltmaa kõrgematele osadele, kus suguharud üksteisega kokku puutuvad ja kus sageli ka konfliktid nende vahel algavad.

See eraldatud maailm on aga viimasel ajal muutunud välisrühmade objektiks. Mitte ainult rikkalikud loodusvarad (lopsakad mägiskarjamaad, viljakad orud, kus kasvatatakse puuvilla, kulla-, nafta- jne. leiukohad) ei põhjusta seda, vaid ka oma geograafilise asendi tõttu muutub Sinkiang välisrühmade ristlemiskohaks. Asudes Aasia keskuses, peavad Sinkiangi läbistama täht-

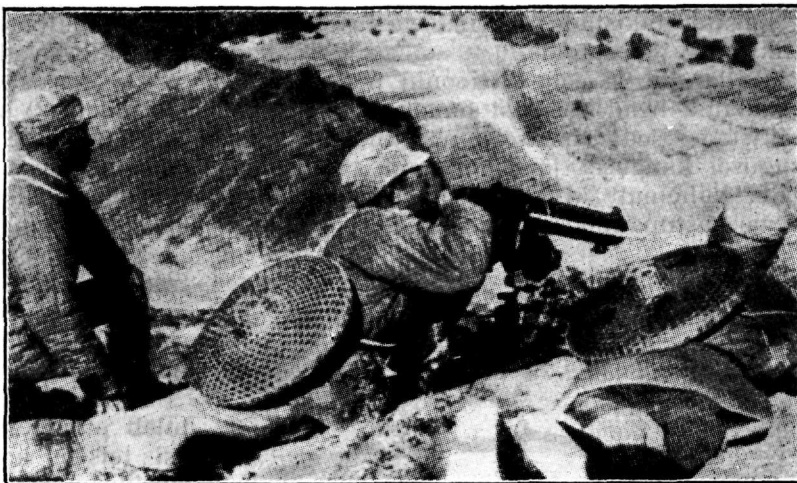
samad ühendusteel, olgu need siis põhjalõuna või lääne-ida suunas. Vana „siiditee“ restaureerimisega *) ilmnebki juba see tendents kujukalt. Domineeriv võim Aasias ei ole mõeldav ilma Sinkiangi tõmbamata oma mõjupiirkonda.

Peab ütleva, et nii Jaapan kui ka N. Vene hakkasid tähelepanu osutama Sinkiangile peagu üheaegselt, iseseisva Mandžukuo tekkimise ajal. Nende huvid aga sattusid otsekohe vastuollu inglise omadega, sest Inglismaal oli tähtis hoida oma mõju all lähiseid Indiale. Inglise mõjupiirkonna keskuseks oli Kašgar, mis kujutas endast Sinkiangi läänepoolses osas asuva ning Hiina suveräniteedi alt eraldunud iseseisva riigi pealinna. N. Vene, kes varem oli isegi toetanud tungaanide suguharude separatistlikke püüdeid, muutis oma poliitikat, kui ilmnis Jaapani huvide suundumine fäände. Toetus N. Vene poolt andiski Hiina kubernerile võimalusi alustada võitlust separatistidega. Algas sõda, mis kestis 2 aastat ja mis oli kummalisim kõigist sõdadest, kuna siin moodne relvastus segunes iganenuga. Moodsad kiirlaskjad suurtükid tulistasid Kašgari keskaegsete kindlustuste müürisid ning kuulipildujate kõrval lamasid võitlusjoonel tulekivi-püssidega varustatud ahelikud; samuti leidsid moodsete

*) Vt. „Sõdur“ nr. 20 — 1939 lk. 465—467.

püssidega varustatud tungaani ratsanikud vajalikuks kaasas kanda ka kilpe, mis võisid kaitset pakuda ainult noolte vastu. Kuna hiina kubeneri sõjajõudude hulgas oli ka korraliku väljaõppe saanud üksusi ja vastaste eraldi teotsevad suguharud lasksid endid üksikult purustada, siis lõppes võitlus separatistide allajäämisega, kui Kašgar, nende viimane tugi, oli vallutatud pärast 6 kuud kestnud piiramist.

Loomulikult sattus nüüd Sinkiang N. Vene mõju alla, olgugi, et tegelikult seal valitseb Hiina keskvalitsuse kuberner. Kuid ekslik oleks lugeda võitlust seal lõpetatuks. Jaapanlaste süstemaatiline ettevalmistustöö Sinkiangi tõmbamiseks oma mõjupiirkonda ei ole veel avalikuks tulnud, kuid otsustav heitlus seisab siin veel ees ja raske on ennustada seda, kumb pool lõplikult võit-

Sinkiangi provintsiaalkubeneri sõjaväed.

jaks jääb, või isegi seda, millal see heitlus õieti algab. Igal juhul mõjustab olukord Sinkiangis suurel määral Kaug-Ida konflikti arenemist, sest kui seal on valitsemas Hiina keskvalitsusele sõbralik võim, ei saa Jaapani võitu lugeda mingil tingimusel täielikuks.

Taktika alalt.

Võitlus jõgedel.*)

Kolonelleitnant V. Külaots.

II. Jõe kaitse.

Kaitse korraldamisel jõgi rinde ees on tõkkeks vastasele, kuid samal ajal ka takistuseks oma jõudude aktiivsele tegevusele ülemineku korral. Milline on jõe kui vesitõkke väärtus neil mõlemal juhtudel, see oleneb antud olukorrast, oma jõududest ja jõe looduslikest omadustest.

Vastavalt eestoodule kaitse korraldamine antud jõelõigis võib evida eesmärgiks: 1) asuda ettekavatsetud kaitsele; 2) asuda kaitsele eesmärgiga minna üle kallaletungile pärast jõudude ümbergrupeerimist, teostades selleks jõe kaitset aktiivselt.

Mõlemate nende kaitsevahingute pidamise viiside juures võib esineda kolm juhtumit:

- vastane on jõest kaugemal kui meie;
- mõlemad vastaspooled on jõudmas jõe üheaegselt;
- vastane on ette jõudnud ja ühe osa oma jõududest juba üle jõe visanud.

1. Ettekavatsetud kaitse.

Ettekavatsetud kaitse antud jõelõigis teostub vastava-sisuliste, ettekavatsetud kaitse organiseerimise kohta omaksvõetud üldiste põhimõtete alusel, erinedes neist peamiselt selles osas, mis on seotud jõe kui vesitõkke rakendamisega kaitsepositsiooni organiseerimisel.

Seepärast ettekavatsetud kaitse organiseerimise ning läbiviimise selgitamisel jõe joonel leiavad alljärgnevalt käsitlemist eeskätt need erinevad küsimused, puudutades teisi vaid niipalju kui see on vajalik nende meeldetuletamiseks.

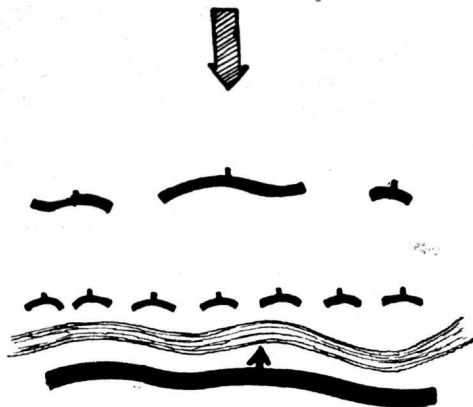
a) Vastane on jõest kaugel.

Sel juhul visatakse üle jõe, lähenevale vastasele vastu, kergeid ning kiiresti liikuvaid osi ülesandega, organiseerides sillapäid või eelpositsioone ja välja pannes lahingua-

*) Alguis vt. „Sõdur“ nr. 14-15, s. a.

eelpostid, takistada niiviisi vastase edasiliikumist jõe suunas.

Sillapead ja eelpositsioonid peavad võimaldama head vaatlust oma suurtükiväele, takistades seda vastasele; nad võetakse niisugusel kaugusel jõest, et neid saaks toetada vähemalt ühe osa suurtükiväe tuledega vastupanupositsioonilt. Sillapealt või

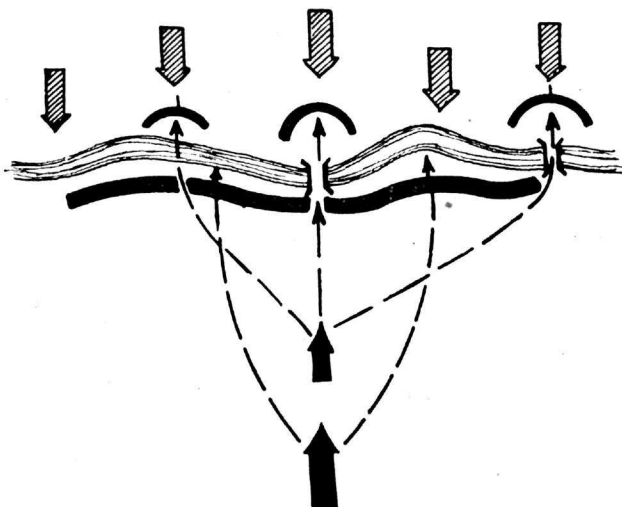
Joonis 6.

eelpositsioonilt taanduma sunnitud osad ei tohi tagasitõmbumisel segada lahingueelpostide tegevust.

Lahingueelpostide ülesandeks on võita aega sildade, parvede jne. purustamiseks, vastase lähenemisteede tõkestamiseks ning tema edasiliikumise aeglustamiseks, mis on tarvilik vastupanupositsiooni paremaks organiseerimiseks omapoolsel jõekaldal.

b) Mõlemad vastased on jõudmas jõe ühe ääres.

Ka niisugusel korral visatakse kõigepealt ette kiiresti liikuvaid ning kergeid osi, mis-

Joonis 7.

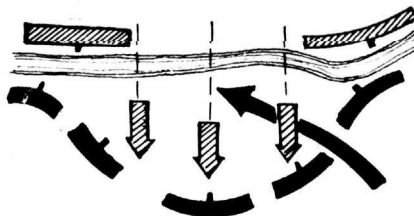
sugustele tehakse ülesandeks: 1) vallutada üle jõe viivad sillad, parved jne., tagades nende purustamise enne vastase päralejõudmist; 2) minna üle jõe, liikuda vastu pealetungivale vaenlasele ja takistada tema edasiliikumist vähemalt niisugusel määral, et vastane ei saaks takistada sildade purustamistõid kuulipildujatulega.

Kui aga see ei peaks õnnestuma, siis tuleb koondatud tuledega eos hävitada kõik vastase püüded üle jõe tulla ja organiseerida sillapäid, asudes seejuures ise viivitamata jõe kaitse organiseerimisele.

Kui jõel ei ole sildu, parvi jne., ka siis tuleb püüda saata kergeid, kiiresti liikuvaid osi teisele kaldale, et aeglustada vastase edasiliikumist.

c) Vastane on jõudnud osa jõude üle jõe saata.

Kui vastane on suutnud osa jõududest üle jõe saata, siis tuleb need kiiresti ja otsustavalt teostades teisele kaldale tagasi visata, enne kui vastane suudab oma peajõud tegevusse panna. Seejuures antav löök tuleb suunata võimalikult vastase tiiva pihata, püüdes läbi lõigata tema taandumisteed üle jõe.

Joonis 8.

Kui sel viisil antud löök ei peaks siiski õnnestuma ja vastane on tunduvalt ülekaalus, siis tuleb organiseeruda kaitseks, mitte lubades vastasele abivägesid teiselt poolt jõge juurde tuua ja arendada saavutatud edu. Pärast seda kui on tehtud vajalikud ümbergrupeerumised ning kogutud jõud, tuleb uuesti vastasele kallale tungida, lõppsihiga teda hävitada või üle jõe tagasi visata.

Soodses olukorras võib mõnikord olla ette kavatselt lasta vastane üle jõe tulla, et temale siis kallale tungida ning hävitada. Sellasel juhul tuleb teostada jõe kaitset ainult nõrgemate osadega, millede peamiseks ülesandeks oleks selgitada, kus vastane kavatses saata üle jõe oma peajõud. Oma peajõud seatakse selle koha läheduses lahinguväljale, kui vastane on üle jõe tulnud, antakse te-

male pärast võimast suurtükiväelist ettevalmistust purustav löök tiiva pihta, paralüeerides ühtlasi vastase suurtükiväe tegevuse tema VP-de hävitamisega.

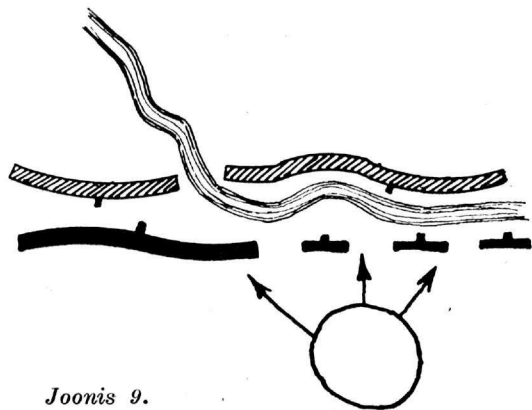
Kallaletungi õige aja, koha ja suuna valik on selle operatsiooni läbiviimisel domineeriva tähtsusega. Löök peab antama võimalust mööda tankide ning lennukiväe toetusel ja seejuures enne seda, kui vastane on suutnud veel moodustada sillapea, tuua üle jõe tugevamaid suurtükiväeosi ja organiseerida nende ja automaatrelvade tulesid. Koha ja suuna valikul tuleb silmas pidada, et kallaletungi teostavad osad ei satuks vastase flankeeriva tule alla teiselt kaldalt.

Edu tagatiseks on kiire teotsemine, mis aga omakorda oleneb heast sivedõrgust, kallaletungi täpsusest, kuni üksikasjadeni tungivast organiseerimisest, heast ning ettenägelikust juhtimisest ja vägede võitlusvõimest.

Pärast seda kui üle jõe tulnud vastase osad on ühel või teisel viisil hävitatud või teisele kaldale tagasi paisatud, asutakse kaitse organiseerimisele jõe joonel.

Kaitse korraldamisel jõe kui vesitõkke omaduste kohta jõutakse selgusele üldiselt samal viisil nagu jõest üleminekulgi, kusjuures tuleb arvesse võtta, et kaitse organiseerimise juures vääriavad kõigepealt tähelepanu jõe: jooksusuund, kuju, laius, sügavus, põhi ja kaldamaastik. Viimase luurel peab eriliselt selgitama vastase soomusjõudude (ujuvtangid) jõest ületumise ning nende vastu võitlemise võimalusi.

Kui jõgi näiteks suundub osaliselt viltu rindele, siis ei ole vastane peale tungides

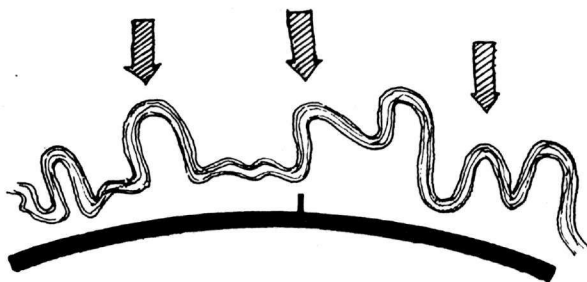

Joonis 9.

alati sunnitud teda ületama. Niisugusel korral jõelõigu kaitseks määratud jõududest valdavam osa koondatakse varru, kasutades

viimast vastavalt sellele, kus ilmneb vastase tegevuse raskuspunkt või peasuund.

Kui jõgi on kääruiline ja ühtlasi kitsas ning madal, siis evib ta vesitõkkena vaid piiratud tähtsust ja kaitse tema joonel korraldatakse sellekohaste üldiste kaitse organiseerimise põhimõtete järgi.

Joonis 10.

Kui jõe teispoole kallas on kaetud metsaga ning raskesti vaadeldav, siis peab alati arvestama üllatusi vastaselt. Kui aga jõgi on lai ning sügav ja tema kaldad soistunud, siis on ta kaitseks eriti soodne jne.

Kaitse organiseerimisel jõel on kardetavamad ja seega vääriavad erilist tähelepanu need rindeosad, kus: 1) jõgi teeb kääru vastase poole ning võimaldab vastasele flankeerivat tulistamist; 2) teispoole kallas on kõrgem, lubades vastasele vaatlust kaitsja positsiooni sügavusse; 3) kaldamaastik teisel pool jõge lubab varjata tult läheneda kaldale ning valmistada kaitsjale ootamatust.

Vastupanupositsioon organiseeritakse omapoolsel kaldal toetuspunktide ja vastupanuõlmedena.

Positsiooni eelserv nihutatakse kuni vee ääreni, eriti juhtudel, kui kallas on järsk ning annab kaitset tankide (ujuvtangid) vastu. Seejuures peab eelserv lubama hoida jõepinna jala- ja suurtükiväe pideva ja mõjuva tule all, võimaldades ühtlasi tehniliselt ja taktikaliselt koondada neid tulesid kõikidele naabruses asuvatele ületulekuks soodsimatele kohtadele.

Kui järsud kaldad ei lase veepinda tulistada sügavuses asuvatest jalaväe automaatrelvadest, siis viimased nihutatakse ette jõe flankeerivaks tulistamiseks; seejuures tuleb neid hästi moonutada, et vastane ei avastaks neid enne, kui ta on asunud osade ülesaatmisele jõest.

Suurtükivägi paigutatakse sellaselt, et ta saaks — peale jõepinna — mõjuvalt tulistada vastase lähenemisteid jõele ja tema võimalikke koondamiskohti teisel kaldal, püüdes saavutada seejuures, niipalju

kui see vähegi võimalik, flankeerimist. Laiade kaitselõikude juures suurtükivägi peab asetuma seevõrra painduvalt, et patareisid oleks tarbe korral võimalik hõlpsasti ühelt positsioonilt või rindeosalt teisele paigutada, mis on eriti tarvilik mitmesuguste jõest kaugemal asuvate või uuesti avastatud ning tulekavas ette nägemata märkide tulistamiseks.

T a n g i t õ r j e t (ujutangid) organiseeritakse mitte üksnes rinnetpidi, vaid ka sügavusse, eesmärgiga võidelda soomusmasinate vastu ka niisugusel korral, kui neil peaks õnnestuma üle jõe tulla ja kaitsepositsiooni sisse tungida.

S i d e v õ r k korraldatakse nii, et juhtimiskeskusse oleks kiire ühendus kõikidest rinde tähtsamatest punktidest, eriti aga suurtükiväeosadest ja varust.

Õ h u k a i t s e t korraldatakse ülesandega takistada vastase õhuluuret, eriti siis, kui kaitsja on sunnitud läbi viima oma jõudude ümberpaigutamisi.

Kaitsepositsiooni vastupanuvõimet jõel kõvendatakse võimalike vastase lähenevasteede, koondusrajoonide, ületulekukohade ja jõepõhja tõkestamisega purustustööde ja kunstlike takistuste loomise abil. Sillad jõel hävitatakse. Jõe pinda võimalust mööda valgustatakse helgiheitjate abil, et tekitada vastasele ootamatust ja anda võimalusi oma relvade tõhusamaks tulistamiseks. Kasulatakse veemiine, süütepadruneid (brandereid), vee paisutamisi, traattõkkeid jne.

J u l g e s t u s o s a d, millised visatakse üle jõe vastu vastasele, teotsevad üldistel põhimõtetel, mis on toodud eespool. Vastase edasiliikumist tõkestatakse, kui see peaks võimalikuks osutama, eelpositsioonide korraldamisega ja lahingueelpostidega.

Lahingueelpostide ülesandeks on: 1) pikendada ning täiendada vaatlust vastase üle vastupanupositsioonilt omapoolisel kaldal; 2) võita aega jõelõigu kaitse korraldamiseks ja vastupanupositsiooni organiseerimiseks. Seetõttu lahingueelpostid nihutatakse võimalikult kaugemale ette, et vastupanupositsioon ei satuks vastase tule alla, kuid sellaselt, et suurem osa vastupanupositsioonil asuvast suurtükiväest saaks neid toetada tulega.

Lahingueelpostideks määratud jõud olenevad olukorrast ja ülesandest, kõikudes ühest jaost kuni kõvendatud rühmani kompani peale. Sobival juhul, kui julgestuspositsioon asub kaugemal jõest või tuleb teotseda öösi, võib lahingueelpostidesse määrata ka rk-de, tt-relvade ja vajalike side-

vahenditega kõvendatud l-kompani. Kui lahingueelpostid asuvad lähemal jõele, siis võib osutada kohasemaks nad allutada vastavatele kompaniülematele.

Lahingueelpostide taandumist tuleb korraldada nii, et see ei segaks jõge kaitsvate relvade tuld, milleks tagasitõmbumisteed varakult kindlaks määrata ning läbi luurata. Taandumine peab sündima kõrvalistesse kohtadesse ja jõest ületulek peamiselt kohalikel ujuvabinõudel. Vägede kaasaveetavatest materjalidest ehitatud sillad tuleb maha võtta ja kohalikud sillad purustada, kuna võiks juhtuda, et neid ei jõuta hävitada vastase ilmumisel.

Kui lahingueelpostide väljapanemine ei ole enam võimalik vastase läheduse tõttu, siis saadetakse üle jõe vähemalt luureosi, et avastada vastase koonduskohti ja ületuleku rajoone. Tagasi üle jõe need osad tulevad tarbe korral ujudes.

Jõe kaitse korraldamisel ning teostamisel on tähtsamaks ülesandeks selgitada, kus vastane valmistab ette ületama jõge peajõududega ja kus ta tahab teotseda demonstratiivselt. Kuna aga selle avastamine võib sündida alles viimsel hetkel, siis peab kaitsjal olema alati käepärast küllaldaselt tugevaid ja kiiresti liikuvaid varusid (ka tangid), et nende abil tagasi lüüa vastase katseid jõge ületada.

Kui ei õnnestunud seisma panna vastase ületulekut jõest, siis ületunud osad hävitatakse hoogse vastukallaletungiga, võimalikult löögiga tiiva pihta, enne kui nad on suutnud endid organiseerida sillapeaks kaitsjapoolisel küljel. Kui vastaskallas on kõrgem ja kaitsjapoolne kallas sissetungivate käärudega ning varjeteta, siis vastupanupositsioonile asetatakse nõrgemad jõud, tõmmates peajõud taha, kust nad teotsevad kiiresti liikuvate varuosadena vastavalt olukorrale.

2. Aktiivne kaitse.

Jõe kaitset teostatakse aktiivselt siis, kui on kavatsatud antud jõelõigus edaspidi minna üle vastupeatungile. Sel juhul kaitse viiakse läbi üldiselt samadel põhimõtetel, mis olid toodud eespool (p. 1), selle vahega, et tagatakse endale ülekaigud jõest neid kaitstes sillapeadega.

Aktiivse kaitse põhialuseks on edaspidi kavatsatud pealetungid.

Ülekäikude ning sillapeade organiseerimine on eriti kohane omapoolsetes jõekäärudes, kus vastane ei saa teostada flankeeri-

mist pealetungile üleläänud ja jõe ületavate osade suhtes.

Sillapea peab haarama vastaspoolisel kaldal sügavuti ja laiuti nii suure maa-ala, mis:

- võimaldaks pealetungile üle jõe läinud osadele hargnemist lahinguks, asuda lähtekohtadele ja taktikaliselt koos töötada;
- kaitseks silda vastase vaatluse järgi juhitava ning mõjuva suurtüki- ja kuulipildujatule eest.

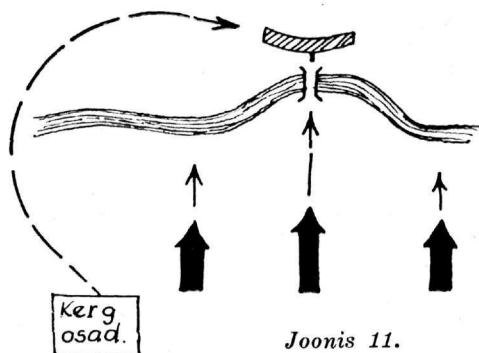
Ülemäära kaugel ees asuv sillapea nõrgendab jõe kaitset.

Sillapea kaitsmisest võtavad osa kõik väeliigid. Suurtükiväeosad asetatakse vastavalt pealetungile ülemineku tarvidustele, kas oma- või vastaspoolisel kaldal sellaselt, et nad saaksid vastase kallaletungi puhul tulistada flankeerivalt ka naabersillapeade ette. Tiibadelt sillapea kaetakse suurtüki- ja jalaväetuledega omapoolselt kaldalt. Sillapea moondatakse vastase maapealse vaatluse eest ja organiseeritakse tema kaitse õhust.

Sillapead kaitsvate osade taandumine sünnib ujuvabinõudel, kui sild on sattunud vastase mõjuva tule alla. Pärast osade taandumist sillad purustatakse.

III. Jõe ületamine jälitamisel.

See teostub üldistel jälitamise kohta ülesseatud põhimõtetel, mõnevõrra erinedes ainult selles osas, mis on seotud jõe ületamisega jälitamise teostamisega.

Joonis 11.

Jälitaja eelosad, koosnedes kergetest ning kiiresti liikuvatest jõududest, saavad ülesandeks, vastasega pidevalt kontaktis olles, temast ette jõuda, taandumisteed läbi lõigata, jõest ülekäigud vallutada ja takistada nende purustamist vastase poolt.

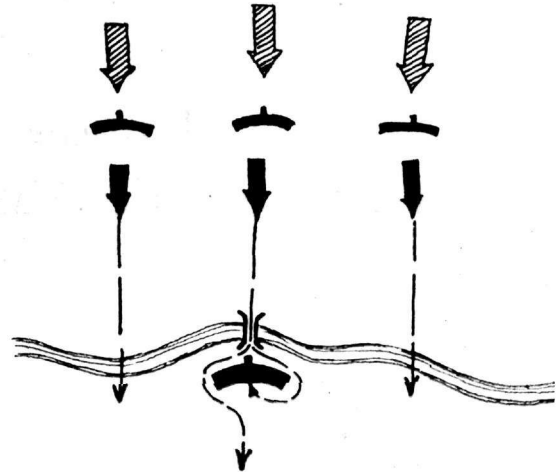
Suurtükivägi, eriti kaugelaskjad suurtükid ja lennukid toetavad eelosi, hoides tule

all üle jõe taanduvaid vastase osi ja rünnates neid õhust.

Jälitavaid osi on otstarbekohane varustada kaasasveetavate kergete jõe ületamise vahenditega, et tegevus võiks jätkuda kiiresti ja takistamatult ka siis, kui vastasel on õnnestunud korraldada sildade kaitset või neid purustada.

IV. Taandumine üle jõe.

See operatsioon nõuab õigeaegset ja põhjalikku ettevalmistamist ülesandega korraldada taandumist üle jõe nii, et peajõud ei satuks ülekäikudel massides vastase suurtükiväe ja õhujõudude löökide alla.

Joonis 12.

Selleks peab taanduvatel vägedel olema kasutada küllaldane arv ülekäikusi, millest kordaseadmiseks või ehitamiseks pioneerid tuleb saata varakult kohale, neid varustades tarvilikus ulatuses sellekohase materjalosaga. Kui sildade ehitamiseks jätkub aega, siis tuleb kasutada ülekäikude korraldamiseks kõigepealt kohapeal hangitavaid materjale.

Vägede üle jõe viimiseks — peale sildade — rakendatakse ka kõik kaasasveetavad ja kohapeal leiduvad ujuvabinõud. Jõe juurdepääsu teed ja allasõidu kohad seatakse korda ja lähistatakse, et vältida taanduva väeosade eksimist teelt, eriti öösi.

Ülekäike kaitstakse vastase kallaletungide vastu: maapealt — kaugelaskja suurtükiväega jõe teiselt kaldalt ja kõvendatud jalaväeosadega, millised selleks otstarbekas võtavad endi alla maastikul soodse kaitsejoone; õhust — õk-relvadega, missugused selleks asetatakse positsioonile jõe mõlemal kaldal.

Kõik need kaitsevahendid seatakse valmis võimalikult juba siis, kui algab sildade ehitamine ning teiste ülekäikude korraldamine, kusjuures ülekäikude tagamiseks määratud jalaväeosad pärast jõe ületamist peajõudude poolt moodustavad endast järelväe, kui olukord seda võimaldab.

Ülekäigukohtade ja üleminekut korraldava väekoondise või -osa juhi KP vahel luuakse kindel side, et oleks võimalik õigeaegselt lahutada kaasasveetavatest üleminekuvahenditest konstrueeritud sillad ja purustada need, mis on ehitatud kohapealt võetud materjalidest.

Kõige enne saadetakse üle jõe voo-rid, millistele järgnevad peajõud, kasutades kõi-

gepealt neid ülekäike, millised on väljaspool vastase suurtükitle ulatust. Seejuures taandumine ning jõest üleminek sünnib kindlas korras, selleks koostatud kava järgi.

Järelväeosade ülesandeks on vastase edasitungimist takistada sellaselt, et peajõudude mass jõest üleminekul ei satuks vastase mõjuva tule alla. Pärast peajõudude jõejoone läbimist järelosad tõmbuvad laial rindel tagasi, kasutades jõe ületamiseks võimalust mööda kohalikke ujuvabinõusid, või kui neid ei jätku, siis kaasasveetavaid kergeid ületamisvahendeid. Järelväeosade tagasitõmbumist üle jõe kaetakse tulega teispoolsest kaldalt. Ületamisvahendid, milliseid ei saa kaasa võtta, hävitatakse.

Juhtide iseloomustus Vabadussõda käsitlevas ilukirjanduses.

Leitnant U. Parrest.

Juhtidest ja juhtimisest sõltub sõjavägede väärtus ja edu lahinguis. See ammu tuntud ja ajalooliselt tõestatud väide kajastub ka Vabadussõja sündmustikus, kui meile eriti lähedases ja seega kõige paremini mõistetavas võitlusperioodis.

Juhtide osatähtsus Vabadussõjas oli niivõrra suur ning määrav, et kõigis Vabadussõda objektiivselt käsitlevais teaduslikes teoseis leidub selle kohta mõjuvaid hinnanguid.

Vabadussõja Ajaloo Komitee populaarteaduslikus väljaandes „Eesti Vabadussõda 1918—1920“ hinnatakse ohvitseride osatähtsust Vabadussõja algul järgmiselt (lk. 212):

„Meie ohvitserkonna auks olgu rõhutatud, et ta seisis, üksikuid erandeid arvestamata, tervikuna oma suurte ülesannete kõrgusel ka sellisel raskel hetkel, nagu see oli Narvas Vabadussõja eel, ja edaspidigi taandumisel Viru rindel. Järgnevad sündmused näitavad, et võitluse kandjaks rindel ja selgrooks, millele rajasime oma vastupanu, sai ohvitser. Eriti Vabadussõja alguspäevadel tuli ohvitseril teotseda mitte ainult juhina, vaid sõdurite puudusel, püss käes, kanda ka vahiteenistust. Oli rohkesti roode rindel, kus taandumisel oli ohvitseri kohal rohkem kui sõdureid.“

Vabadussõja võidurikkaid ja tähtsaid tulemusi ei saavutatud juhuslikult ega ilma

juhtkonna otsustava mõjuta. Teame, et see mentaliteet, see vaim ja usk, mida nimetatakse tänapäeval Vabadussõja vaimuks, kandus tol ajal juhtivaist ringkondadest laiali ja levis lõpuks viimse võitlejani rindel, viimse kodanikuni sisemaal ja andis kogu meie rahvale kui tervikule neil võitlushetkil suuruse- ja võimsusetunde ning vankumatu usu tulevikku.

Me teame, kuidas sõjaliste operatsioonide juhtimisel tollaegsed juhid kandsid määratud vastutuskoomat ja panid välja oma parimad intellektuaalsed võimed. Meile meenuvad need rohked sangariteod, mis tõendavad väidet, et juhtide sangarlus sageli on otsustava tähtsusega kogu lahingu saatusele. Teame, et paljudel juhtumitel vastase tõkettuledest pidurdatud ja juba lagunema hakkavaid ahelikke viis otsustavale rünnakule ainult üksikute juhtide julge hüüe ja isiklik eeskugu.

Vabadussõda oli kogu meie rahva ühine suur aktsioon, milles algatuse ja läbiviimise raskused ning vastutus lasus täies ulatuses juhtkonna õlul. Seepärast on loomulik, et selles meie rahva heroilises ajastus leidis palju kangelaslikke juhte, alates kõrgeimaist instantsest kuni madalaimateni. Need juhid meie rahva paremikuna, nende kui sangarlike isiksuste teod ja psüühilised elamused seoses sõjaliste sündmuste dünaamikaga peaksid osutama üheks tänuliku-

maks ainevallaks kirjandus-kunstilisele käsitlusele.

Loominguliste väärtuste najal jäädvustuksid ilukirjanduses meie Vabadussõja kangelasliku juhtkonna pingutused ning suured saavutised. Nende teadliku viljelemisega kõrgel tasemel seisvais kirjanduslikes teoseis oleks taotletud neid suuri rahvuslikke sihte, mis teises ulatuses ja sisus olid surveolude kiuste iseloomulikud ärkamisaja kirjanduse ajaloolisele žanrile. Ärkamisaja kirjandus ei ulatu aga enam isegi keskmise kriitikavõimega lugeja maitsetasemeni ja võib seepärast kõne alla tulla ainult noorsookirjandusena ja sedagi väga piiratud ulatuses. Tekkinud lünka on asunud täitma ühelt poolt meie moodne muinsusromantiline ilmega ajalooline romaan, mis käsitleb vanu eestlasi, ja teiselt poolt vabadussõjalise sisuga ilukirjandus.

Vanu eestlasi kujutlev ajalooline romaan pühendab üldiselt suurt tähelepanu juhtide ja juhtimise probleemile. Näiteks Mait Metsanurga teose „Ümera jõel“ keskseks kujukaks on vanem Vello, kelle sisemist arengut vääriliseks juhiks kujunemisel käsitlebki nimetatud romaan, tuues selles arengus kõrgeimale tasemele jõudmise tõendusena juhi perspektiivist nähtud Ümera lahingu kirjelduse.

K. A. Hindrey oma kaheköitelises teoses „Loojak“ käsitleb psühholoogilise usutavusega meie tähtsaima ja imponeerivaima muistse vanema Lembitu isiksust ja tolle aegseid juhtimisprobleeme ja lõpetab romaani madisepäeva lahingu laia panoraaimga, mida on nähtud samuti enam juhi kui üksikvõitleja seisukohalt.

Kuna ärkamisaja kirjandusel oli meie omaaegsete juhtide kujundamisarengus, nende patriotismi ja heroilisusetunde tõstmisel täita oma kindel ülesanne ja selle taolist eesmärki näib taotlevat ka meie moodne ajalooline romaan, siis tekib tahtmata küsimus, kui võrra vabadussõjaajaline ilukirjandus on suutnud meile lähedale tuua Vabadussõja realiteeti juhtide ja juhtimise seisukohalt. Seda küsimust õigustab püstitama ka mõninga välismaise ilukirjandusliku teose huviorbiidi siirdumine juhtide ja juhtimisprobleemide valdkonda. Viimaseid selleainelisi on läinud sügisel ilmunud prantsuse kirjaniku Jules Romains'i monumentaalse teose „Hea tahte inimeste“ järjekordsed köited „Prélude à Verdun“ (XV) ja „Verduni“ (XVI), millised on prantsuse arvustuselt saanud väga tunnustava vastuvõtu osaliseks.

Nagu juba pealkirjadest ilmneb, kajas-

tavad need Romains'i teosed Maailmasõja olustikku. Kui seniseis Maailmasõda käsitlevais teoseis raskuspunkt lasus kaevikuelu ja lahinguraskuste masendavais kirjeldistes, siis Romains oma kapitaalses teoses annab ülalt alla suunatud käsitluses tervikulise läbilõike Maailmasõjast Prantsuse poolel. Ta jälgib juhtimisprobleeme alates kõrgeimaistantsidest. Ülemjuhatajana ja sõjaministrina figureerivad Romains'i poolt vabalt leiutatud tüübid, kuid arvustajad olevat neis ära tundnud mitmele kuulsale prantsuse väejuhile omaseid jooni.

Romains käsitleb ka vähemate juhtide probleemi, nimelt tsiviilelust madalamale juhtimisinstantsile määratud reservohvitseride kujunemisprotsessi tõelisiks ja ennastalgavaiks juhtideks.

Üldiselt aga Romains'i teoseist ilmneb, et rinde ja kindralstaabi vahel ei olnud küllaldast psüühilist sidet ja vastastikust mõistmist. Sel puhul olevat mõned prantsuse kriitikud tähendanud, et tegelikult on siiski Maailmasõjas prantsuse tõelikult suured väejuhid suutnud selleski küsimuses saavutada tõhusaid tulemusi ning viia rinde ja kindralstaabi vastastikusele arusaamisele. Ühe sellase suure väejuhina, kes pole ennast pidanud ainult käsutajaks ega üksnes operatsioonide juhtimisküsimustega piiratud spetsialistiks, vaid on suutnud haarata kogu riigi ulatuslikke huvisid ja tunda armee plussi, nimetatakse eeskätt marssal Foch'i.

Kas Romains'i teosed suudavad või ei suuda küllaldase tõetruudusega kajastada Maailmasõja realiteeti, on omaette küsimus. Kuid juba ainult fakt, et sõjalises tegevuses raskeim probleem, nimelt juhtimisküsimus on paelunud prantsuse ilukirjanduse huvi ja väärikat käsitelu, on meilegi jälgimisväärt tähtsaks eeskujuks. Et vastata küsimusile, kas meie ilukirjandus on iseloomustanud vabadussõja aegseid juhte ning juhtimisküsimusi vajaliku realismiga, kas ta on tahtnud Vabadussõda näha juhi perspektiivist ja neile küsimusile pühendanud suhteliselt küllaldast tähelepanu, selleks analüüsime käesolevas mõningaid nimekamaid vabadussõjaajalise sisuga ilukirjanduslikke teoseid, nagu Richard Roht'i „Esimest armastust“, Albert Kivika „Nimed marmortahvilil“ ja August Gailit'i „Isamaa eest“.

Rich. Roht oma romaanis „Esimene armastus“ puudutab õieti vähe juhtimisprobleemi. Vabadussõja sündmustikku nimetatud romaanis jutustatakse romaani peate-

gelaste elujuhtumite kõrval iga peatüki algul pateetiliste juhtkirjadena.

Üheks sellaseks osutub ka leitnant Julius Kuperjanov'i järgmine, iseenesest väga õnnestunud iseloomustus:

„Külmade hallide silmadega hallis sõdurisinelis leitnant, kalkide näojoonte ja murdumatu tahtjõuga. Niisugune oli Kuperjanov. See mees ei kartnud hädaohtu ega surma, mida ta kõige pilllikumalt näitas oma surmaga.

Kuperjanov oli see, kes õpetas eesti sõduri julgema. Vähe oli vaimustusest, vähe oli armastusest, — oli vaja ka julgust.

...Ja see oli suure juhi vaim, mis lõi selle uhkuse, mis lõi selle legendaarse väeosa, mis igast argpüksist tegi julge kangelase. Juhi külmadest hallidest silmadest, ta kalgist liikumatust näost hoovas imelist energiat: ükski mees ei kahelnud selle juhi ka kõige kardetavama korralduse kordamiskes — ja läks ka kõige hulljulgemat käsku läitma selle lihtsa teadmiseaga, et see õnnestub. Sest et ülem nii tahtis! See pidi olema õige, see pidi õnnestuma! Ja õnnestus!

Partiaanide pataljon kasvas teadmiseaga, et tal kõik on võimalik, kui julgeda! Ning sellepärast julgeti julgesti. Ning võideti!

Külmade hallide silmadega juht rääkis vähe, harva ta naeratas. Ja ta oli nii lihtis oma välimuses, et midagi ei meenutanud temas neid luulelisi iludusi, millistena harilikult maalitakse kangelasi. Kuid peagi armastasid oma ülemat ka kõige karedamad mehed kui õrnad noorukid ning olid valmis ta käsul minema kõikjale.

See kalgi näoga juht ei armastanud keldida ega poseerida...“

Kahjuks jääb sellane täiesti siiras leitnant Julius Kuperjanov'i iseloomustus romaani tervikus aga ainult mingiks vahelelükkeks, mis kuidagi ei ole seoses romaani peategelaste „eraeluga“, millel lasub aga teose raskuspunkt. Hoopis mõjuvam mulje jääks lugejale, kui ta sellase iseloomustava pildi saaks ise leitnant Kuperjanov'ist romaani sündmustikku loomuliku ja pingelise arengu jälgimisel, ilma et seda oluks tarvis sõnaliselt — kirjeldavalt ette maalida. Samas romaanis iseloomustatakse ka väga kujukalt juhtide ja alluvate vahetõrka:

„Iseseisvussõjas oli eesti sõdur harjunud oma ülemale vaatama vaid kui intelligentsemale ja vastutusrikkamale seltsimehele, kelle sõna tuli kuulda ja kelle käsk oli autoriteetne. Sellepärast polnud tolles sõjas kuigi palju kokkupõrkeid distsipliini alal — distsipliin oli loodud vastastikku usaldusele, lu-

gupidamisele ja suurele ühisele teole. Ohvitser rääkis sõduriga kui käsutatava seltsimehega ja igaüks tundis ise piiri, millest ei tohitud minna. Sest üle piiri mineku eest võidi ka karistada. Ei mingisugust liigset drilli ega seljavenitamist distsipliini alal, ei mingit toorust, ülbust, uhkeldamist ja keksimist. Elati tõesti kui vennad, kui hea perekond ja austati üksteist. Polnud ohvitserihärrasmeest ja polnud sõdurit-„alamväelast“. Kõik olid ühesugused rahvaväelased. See oli ideaalne distsipliin, mille oli loonud rahvavägi ise lahingutes ja külades, kus ülemad ja alamad alati olid üksteisega külj külje kõrval.

Rahuaegne distsipliin ei saa üheski väes olla nii „intiimne“.

Nagu sellestki tsitaadist ilmneb, oluaks märksa lugejat haaravam esildada vabadussõjaaegse distsipliini omapära seoses tege- like sündmustega, mitte aga teoreetilise ilmega sõnastusena.

Albert Kivika „Nimed marmortahvlil“ on sisult ühe õppursõduri isiklikesse elamus- tesse süvenev vaatlus väeosa võitluste taustal. Romaanis tuuakse meile lähedale tolleaegseid õppursõdureid, nende maailma- vaatelisi tõekspidamisi ja psühholoogilisi nähtusi. Sellasena teoses on vaadeldud sõda stiliseeritult alt üles, kusjuures analoogiliselt peagu kõigile meie ilukirjandus- likele töödele vertikaalne läbilõige sõjast ulatub alt ainult kõige madalamate juhti- misastmeteni. See ei tähenda aga, et abso- luutselt puuduksid vihjed juhtide ja juhti- mise kohta, kuid neid küsimusi on käsitle- tud vaid mööda minnes ja ainult sõduri perspektiivist. Seepärast sellaseis teosis puuduvad ka operatiivse tegevuse suured haaravad ja jõulised pildid, mis suudaksid eriti ilmekalt esile tuua meie tolleaegset sõ- jalist löögivõimet.

Aug. Gailit'i romaanis „Isade maa“ on kirjeldatud juhte-rindemehi ja nende tege- vust rohkem kui üheski teises meie vaba- dussõjaainelises ilukirjanduslikus teoses. Kahjuks aga osutub „Isade maa“ gailitli- kuks sõjaanekdootide koguks. Selle teose ilmumise puhul meie arvustajad tähenda- sid, et Vabadussõja ainese kasutamisel peaks nõutama rohkem respekti selle suure sündmuse vastu eestlaste elus. Tähen- dati, et „Isade maa“ autoril pole millegi ees au- kartust, et ta seda ei saaks keerata anekdo- diliseks. Kangelasi kujutletavat selles teoses rabelejate ja tormajatena, kelledele vä- giteod kukuvad sülle otsekuu küpsed õu- nad, ilma oskuse, jõu ja pingutuste raken- damiseta.

Hoolimata sellest on „Isade maas“ siiski väga hästi tabatud mõningaid juhtimisküsimusi ja siiralt iseloomustatud juhte. Näiteks rügemendiülema kapten Andres Laikree’st antakse allpooltoodud kirjeldus (võrdluseks: R. Roht’i „Esimeses armastuses“ toodud ltn. Kuperjanov’i kirjeldus):

„Jaapani süsteemi täägita karabiin käes, seljas sõduri kulunud sinel, peas papaaha, vööl revolver ja kaarditasku, nõnda ei erine ta millegagi oma sõduritest. Ta on pikk, vähe kõhn, magamatusest ja lakkamatust rühkimisest on ta silmad auku vajunud, põsed tuhmunud, kitsad huuled sinkjad. Paiskab, nagu hoiaks teda jalul mingisugune sisemine palang ja leegitsus. Räägib pikaldaselt ja valjult, iga sõna heliseb omaette veel kaua kõrvus, nagu oleks ta vormitud terasest. Ükski ohvitser ega sõdur ei vaidle talle vastu ja ei täienda ta sõnu, see jääb võnkumatuks seaduseks, mida tuleb täita tõrkumata ja arvustamata. Ise hoolimatult julge, tormates tihti oma väeosa eesotsas vaenlase rügemendi keskele, pole tema silmis ka halastust mehel, kes võngub, kahtleb või põikleb käsku täitmast“.

Sellane vabadussõjajaegne juhtide mentaliteet väärib ikka ja alati meenutamist ka tänapäeval, sest meil on avalikult deklareeritud, et kõhklejatel ei ole kohta meie sõjaväes, neile ei tohi paika olla ka meie teiste kodanike hulgas.

Hästi on suudetud ka tabada Vabadussõja realiteeti olukorra analüüsi alal. Nimelt jõudude arvulise suuruse hindamises: „... temal (s. o. rügemendiülemal. U. P.) polnud üalgi tähtis arv, küll aga isiklik tublidus. Tihti, kui talle teatatakse, et rünnatavas külas, mõisas või alevis on vaenlasel nii ja nii palju rügemente, eskadrome, kahureid, kuulipildujaid, ei pilguta ta silmigi korraldust tehes, et see ja see tema kompaniist peab vallutama küla, mõisa või alevi. Ta teab vaid üht, et pole reserve, pole taganemise võimalusi, pole varustist, on võimalus vaid võita või ausalt surra. Ja mehed.

asetatud piiritu usalduse ja lugupidamise seisukorda, tormavad tulle — ja võidavad.“

Ülaltoodud tsitaadist peegeldub üks Vabadussõja tähtsamaid õpiseid. Tänapäeva olukordi hinnates peaks see õpis alati meie üldsusel silme ees seisma.

Üldiselt aga on „Isade maas“ jäädvustatud meie Vabadussõja juhte siiski liiga seikluslusti ja vembutamise prilli läbi. Meil ei ole ka ühtegi teist ilukirjanduslikku teost, kus oleks küllalt väärilt suudetud esildada Vabadussõja juhte nende psühholoogilises teepärasuses. Pole ka veel Vabadussõja sündmustikku kirjeldatud juhi perspektiivist, vaid ikka stiliseerides alt üles tundmatu sõduri seisukohalt.

Millised aga olid tõsise Vabadussõja lahingujuhi teod ja elamused, seda me esialgu võime teada saada ainult memuaarkirjanduse ja elulooliste uurimuste kaudu. Näiteks P. Villemi teos „Kapten Anton Irv“ on üheks parimaks ja üksikasjusse süvenevaks uurimuseks juhi tähtsusest Vabadussõjas, mis võinuks lõppeda ka halvasti, kui puudunuksid vähem tõeliselt mehised juhid.

Kokkuvõttena peab nentima, et senised meie vabadussõjalise sisuga ilukirjanduslikud teosed ei käsitle kahjuks ükski põhiprobleemina juhtide ja juhtimise küsimusi. Siin ongi võib-olla teatav tagasihoidlikkus ja diskreetsus ses mõttes tõesti tarvilik, et seoses nõrkade teoste lonkava kompositsiooniga ja võltsi sõjapsühholoogiaga mitte labastada meie juhte, olgugi nad esitatud vabalt väljamõteldud isikutena.

Seni pole ka muude probleemidega rööbiti ilukirjanduses tõsisemalt ja sügavamalt puudutatud juhtkonna osa Vabadussõjas. Kahtlemata aga juhtide seisukohalt avaneksid õigeimad perspektiivid Vabadussõja ideloogia taaselustamiseks ja ajalooliste isikute vääriliseks jäädvustamiseks.

Vabadussõda on meie moraalse tugevuse alusmüüriks. Seepärast väärib üha suuremat tähelepanu tollaegse mentaliteedi kandmine edasi tänapäeva hulkadesse. Meie ilukirjanduselt tahame sel alal edaspidi loota väga tõhusat ja väarikat abi.

Rännak kohtamislahingu olukorras.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 81 — 1939.)

Ühenduses tehniliste võitlusvahendite ning võitlusviiside arenemisega on kasvanud ka väeüksuste rännakukolonniide sügavus. Näiteks vene jalaväediviis liikudes ühel teel moodustas 1914. a. umbes 12 km pikkuse rännakukolonni, mille täielikuks hargnemiseks kohtamislahingu olukorras kulus 3—3,5 tundi; nüüd aga tõuseb ühel teel liikuva laskuridiviisi rännakukolonni pikkus kuni 30 km ja tema hargnemine võtab aega vähemalt 7,5 tundi.

Kuna üldväekoondiste koosseisus teotsevad normaalselt ka mehhaniseeritud ja motoriseeritud üksused, siis rännakul tuleb arvestada mitmesugust liikumiskiirust ja üksuste erinevaid võimeid mitmesuguste maa-alade läbimisel. Samuti tuleb arvestada vaenlase lennuväe, motoriseeritud vägede ja soomusjõudude rännakuid. Kõik need asjaolud sunnivad kasutama sellaseid rännaku mooduseid, mis tagaksid vägedele kiire ja varjatud liikumise koos küllaldase lahinguvahimsusega. Siia kuuluvad öised rännakud ja päevased rännakud väljaspoolteid.

Öisel rännakul on võimalik lühendada kolonniide sügavust poolteistkordselt, kui mitte arvestada mehaanilistel veokeil liikuvaid üksusi, ja seda rännakumoodust tuleb kasutada ootamatuse saavutamiseks ning oma vägede soodsasse olukorda asetamiseks hommikul ettevõetavaks löögiks. Kui aga vaenlane suudab need kavatsused nurja ajada ja paratamatuks saab öine kohtamislahing, siis tuleb vaenlast üllatada eelväe hoogsa pealetungiga rindelt ning hävitada ta täägi ja käsigranaadiga. Vaenlase tiibade haaramisel ning ta seljataha tungimisel ei tohi unustada oma tiibade tagamist (jalaväe astmeline lahingukord, jalaväe luurepatrullide väljasaatmine). Maastiku valgustamiseks ja vaenlase pimestamiseks tuleb kasutada rakette. Teel leiduvatest asulatest tuleb mööduda, jättes nende blokeerimiseks üksikuid rühmi või kompaneid ühes rühmaga. Mis puutub suurtükiväesse, siis ta avab tule pilki vaenlase liikumisteid, niipea kui jalavägi astus lahingusse; eesmärk — eraldada vaenlase eelosa tema peajõududest. Märkide valgustamiseks kasutatakse valgustusmürske.

Kolonni peajõud lahkuvad teelt kohe, kui algab eelväe lahing, ja liiguvad kõvendatud valve- ja lähilure organite kaitsel eelväe järel.

Öine rännak arvatava kohtamislahinguga hommikul vajab eriti hoolikat ettevalmistust, samuti maastiku ja teede-võrgu arvestamist. Temale peab eelnema marsruudi rekognostseerimine ja ettevalmistamine öiseks liikumiseks. Liikumine ise toimub peamiselt teedel. Motoriseeritud suurtükivägi, tangiüksused jne. liiguvad kolonni saba, tehes järkjärgulisi hüppeid. Kui olukord võimaldab, koostatakse rännakukolonniid ühesuguse liikumiskiirusega üksustest. Tankidele ja motoriseeritud üksustele on soovitatav määrata omaette teed.

Luuret tuleb toimetada nii maapeal kui ka õhus. On vajalik, et tugevad eelsalgad vallutaksid aegsasti need rajoonid, kuhu rännakukolonniid peavad välja jõudma.

Õhu- ja gaasikaitse alal jäävad maksma samad nõuded, mis päevaselgi rännakul. Erilist tähelepanu nõuab vägede julgeoleku tagamine kitsustikes ja sildadel.

Rännakul peab valitsema vali distsipliin; vähimigi patustamine valgustusdistsipliini vastu tõmbab endale vaenlase õhulure tähelepanu.

Öise rännaku juhtimine, kui kolonniid liiguvad mitmel teel, on keerukas probleem, mille lahendamisel evivad erilist tähtsust hoolikalt organiseeritud reguleerimisteenistus ja tähtajalisteteade te süsteem raadiosignaaliide ning kiirestiliikuvate vahendite abil.

*

Sageli tuleb öösel alustatud rännakut jätkata päeval. Siis on tarvis korraldada liikumist ka väljaspoolteid, sest see võimaldab tunduvalt lühendada kolonniide sügavust ja suurendada väeüksuse lahinguvahimsust. On selge, et eeskätt peavad liikuma väljaspoolteid tangid, suurtükivägi mehaanilisel veol jne. Jalaväele ja hobuvõoridele on liikumine väljaspoolteid väsitav ja toimub aeglasemalt kui teedel. Mitmesuguste tõkete ületamisel on mehaanilise veoga üksused samuti paremas seisukorras kui jalavägi ja hobuvõor. Tõsisemaid

raskusi võib ette tulla orgude ja jõgede ületamisel, samuti metsade ja soiste alade läbimisel, kuid siin peab oma abi pakkuma insenerivägi. On vaid tarvis, et pioneriüksused oleksid motoriseeritud ja et nende tegevust kataksid motoriseeritud jalaväesalgad.

Päevasel rännakul tuleb vältida kõigi abinõudega kaotusi ja väeüksuste moraali langust vaenlase õhurünnakute tagajärjel. Üheks abinõuks selle saavutamisel on kolonnide hajutamine rinnetpidi ning liikumine väikeste üksuste kaupa väljaspool teid n.-ü. poolhargnenud lahingukorras. Sellasel liikumisel on rännak täielikult moondatud, vaenlase õhuluurel on raske kindlaks teha meie jõudusid, vaenlase lahingulennuväel puuduvad silmatorkavad objektid, häire korral väikesed üksused suudavad endid

kiiresti varjata jne. Ühtlasi saavutatakse rännakukolonnide tunduv lühenemine. Pahed: teed kaotavad suurema osa oma tähtsusest, kaob vanemate juhtide isiklik mõju rännakudistsipliini hoidmisele, liikumiskiirus väheneb ja inimesed ning hobused väsiavad rohkem. Raskel maastikul võib säärane liikumine lõppeda fiaskoga — üksused võivad ära eksida, relvad ja voorid maha jääda jne. Seepärast on ülalkirjeldatud liikumisviis rännakul mõeldav vaid ajutise moodusena, näiteks lahtiste maa-alade läbimisel, kuid ka siis ei tohi väeosad ja allüksused ära libiseda vanemate juhtide mõjupiirkonnast. Nende kaugus teedest ei tohiks tõusta normaalselt üle 500—600 meetri. Suurtükivägi, kui ta on hobuveol, samuti hobuvoorid jäävad igal juhul teedele, ešeloneerudes vaid sügavuti. — ms —

Maanteede halvast seisukorrast tingitud õnnetused.

Kes tasub tekkinud kahju?

(„Deutsche Kraftfahrt“ märts 1939)

Sellele vaatamata, et liiklemisteede väljajahitamine toimub suurima hoolega, ei suudeta siiski möödunud aastakümne hooletuse patte korraga kõrvaldada. Seepärast on arusaadav, et liialdatud nõudmised liiklemisteede korrasolekuks ei ole õigustatud.

On aga vajaline, et liiklemiseks mittekölvuline, hädaohtlik tee oleks suletud või tähistatud vastavate hoiatusmärkidega. Vastasel korral on kahjusaajal õigus esineda kahjutasunõudmisega.

Põhimõtteliselt aga peab iga jõuvankrijuht arvestama seda, et väikesed konarused ja augud teesillutises on paratamatud. Ei saa nõuda, et iga tähtsusetu konarlus oleks kõrvaldatud, vaid sõiduviiisi ja -kiiruse valikul tuleb arvestada tänava seisukorda.

Sellele vaatamata, et õnnetuse põhjustajaks võib olla halb seisukord ja kohtu süüdimõistev otsus langeb tee korrahoidjale, on otsuse võtmisel mõõduandev jõuvankrijuhi enda ettevaatlikkus sõidu ajal.

Mõningad alljärgnevad näited võivad selgitada eespooltoodud asjaolusid:

1. Ühe maantee kurvi väliskülge ei olnud nõutavas kõrguses, vaid just vastupididi kallakuga välisküljele. Sellasel liik-

lemiseks hädaohtlikul teel juhtus, et 15 km/tn kahe järelvankriga sõitev veoauto püüdis mööda sõita tee sisemisel küljel sõitvast talumehevankrist. Kuna pealegi tee oli vihmaste ilmade tagajärjel libedaks muutunud, siis auto libises kraavi ja ühtlasi vigastas maantee alt väljaulatuvat torustikku. Autojuhi vastu tõstetud süüdistus maantee torustiku rikkumises lõppes tema õigeksmõistmisega, arvestades asjaolu, et maantee ei olnud nõutavas seisukorras ja puudusid vastavad hoiatusmärgid.

2. Tormi läbi purustatud ja maanteele langenud telefonijuhe sattus maanteel liikuva auto ederatta piduritrumli ümber. Selle tagajärjel hakkas sõiduk, vaatamata autojuhi hoolsast roolimisest, libisema ja paiskus vastu telefoniposti. Kuna juurdlusel selgus, et telefonijuhe oli täiesti roostetunud ja polnud õigeaegselt uuendatud, siis kohus käesolevas sündmuses tegi vastutavaks postitalituse.

3. Kohal, kus raudtee ristub maanteega oli tekkinud aja jooksul roopa kohale teesse süvend. Nimetatud koha autoga ületamisel paiskus autojuht peaga vastu sõiduki lage nii õnnetult, et sellele järgnes surm.

Kuna vastav maakonnatalitus oli varakult juhtinud raudteetalituse tähelepanu liiklemiseks hädaohtliku koha parandamiseks, siis kohus süüdistas viimast selles, et teekasutajate tähelepanemiseks ei olnud üles seatud vastavad hoiatusmärgid.

Lõpuks aga olgu veelkord rõhutatud, et täielist hädaohutust ei saa nõuda.

Kui aga jõuvankrijuht vaatamata oma ettevaatlikkusele kahju saab, siis võib ta loota ka kohtu kaitsele.

E. V-m.

Pommituslennuväe öisest tegevusest.

(„Krasnaja Swezda“ Nr. 77 — 1939).

Viimasel ajal leiab lennuvägi, eriti aga pommilennuvägi laialdast kasutamist öösel, sest pimedus raskendab vaenlase hävituslennuväe ja õhukaitsereelvade tegevust.

Öösel pommilennukid teotsevad väiksematel kõrgustel kui päeval, mis soodustab pommitamist ja võimaldab lennuki meeskonnal teotseda ilma hapnikuaparaatideta. Igal juhul võib arvestada öösel teotsemisvõimalusi 4000—5000 m kõrgusel. Kuigi öistel lendudel ei puudu oma pahed — pommituste suhteliselt väiksem tabavus, lennuorganiseerimise keerukus ja üksuse rakendatud tegevus ravis —, on nende efektiivsus siiski suur.

Öine lend nõuab meeskonnalt kõrget kvalifikatsiooni ja hästi läbimõeldud eeltoide. Eeskätt tuleb uurida öise lennu marsruuti, mis on teostatav kahel viisil — kaardi abil või päevaste lendudega. Uurides marsruuti, meeskonna liikmed ja ka kõikide lennukite juhid lepivad omavahel kokku eelseisva tegevuse üksikasjades. Üksuses peab iga asjaosaline teadma öise lennu olulisemad momendid ajas ja ruumis: missugustel kõrgustel lennata üle vaenlase rinde või üle muude ohtlike rajoonide, missugusel kõrgusel ja millises korras teostub pommitamine jne. Kogemused näitavad, et üle rinde tuleb lennata suurtel kõrgustel, kuid teotsemine on kõige mõjuvam väikestes gruppides (7—9 lennukit), kusjuures iga grupp või lüli teostab pommitamise omaette sellaselt, et gruppide (lülide) pommitused järgneksid üksteisele 30—40-minutiste vahega. Seesugune tegevusmeetod hoiab vaenlase alatise õhuohu kartuse all ja aeglustab tema tegevust.

Arvestades seda, et sõjaolukorras asulad pimendatakse, jäävad tähtsamateks orientiirideks jõed, järved ja raudteed, milised on nähtavad igasugustes valgustustin-

gimustes. Lumerohkel talvel on peamiseks orienteerumisvahenditeks vaid kompass ja kell.

Lennanud üle vaenlase rinde, pommituslennukite üksus teeb tarbe korral pettemanöövri vaenlase seljaga, et saavutada siis ootamatust. Kui lennuk satub vaenlase prožektori kiirtevihku, siis lendur ei tohi alla vaadata, vaid juhtimine toimugu ainult kompassi ja mõõduriistade abil. Vaenlase hävitajate jälgimine on sel juhtumil laskurite-raadiomeeste ülesandeks, kes on prožektori kiirte eest varjatud.

Pommitamise ajal lendur, hoolimata vaenlase hävitajate rünnakust ja õhukaitsesuurtükkide tulest, peab hoidma antud lahingukurssi seni, kuni on alla lastud viimne pomm. Ka ülejäänud meeskonnalt on nõutav külmaveresus ülesande täitmise juures.

Pommitamine ei tohi teostuda alati ühe ja sama šablooni kohaselt, näiteks ainult öösel või ainult päeval. On kasulik muuta võimalikult sagedamini oma taktikat ja võtta ette „segalende“: lennata välja õhtul ja pommitada öösel, või teine variant — lennata välja öösel, pommitada koidikul ja tagasilend teostada hommikul. Sellased „segalennud“ kurnavad vaenlast ja võimaldavad saavutada ootamatust.

— ms —

POOLA.

„Polska Zbrojna“, veebruar-aprill 1939. a.

1. Jõudude tasakaalust Läänemerele. Koltn. dipl. A. Rudnicki. Jõudude vahekorid Läänemerele olevat praegu N. Vene kasuks, mis pärast sakslased kiires korras suurendavat oma laevastikku, et säilitada siin tasakaalu. Praegu N. Vene evi-

vat Läänemerel: 1) 3 soomuslaeva tüüp „Sevastopol“, vette lastud 1911. a., kuid põhjalikult ümber ehitatud ning moderniseeritud 1928.—1933. a., neid varustades 30,5 cm suurtükidega; 2) „Kirovi“ tüüpi 8000-tonniseid ristlaid: 1 valmis, 3 ehitamisel ja 3 kavatsusel, kusjuures kõik need laevad eviksid 28-cm suurtükke ja liikumiskiiruse 33 m-miili tunnis (61 km); sakslaste ja inglaste teadmisel olevat veel ehitamisel 10 000-tonniseid ristlaid; 3) miiniristleja „Marti“, mis võib kanda kuni 300 miini, m-laevad „Leningrad“ (5 srtk. kal. 13 cm ja 6 m-apar.) kiirusega 35 m-miili tunnis, „Minsk“ ja „Harkov“, milliste ehitamine lõppes s. a. algul, ja rida samatüübilisi laevu, mis on veel ehitamisel; 4) 72 allveelaeva (sakslaste arvates 160). Neid jõude olevat võimalik veel kõvendada Valgemerest (kanalit mööda) juurdetoodavate laevadega. N. Vene merelennuvägi evivat mitusada lennukit. Laevastiku inimmaterjal ei olevat siiski esmajärguline, eriti mis puutub juhtkonnasse, kelle oskuslik tase kestvate puhastuste tagajärjel olevat tunduvalt alla läinud.

2. **Autotranspordid sõja ajal.** K. Z a v a d z k i. — Strassburgi ja Düsseldorf vahel viib piirile 7—8 laia, hästi korras hoitud, asfalteeritud teed, millised on kohandatud liiklemiseks kahes suunas. Sõjakorral Saksamaa võiks mobiliseerida kuni 200 000 veoautot, seega siis ühe tee peale 5 000—10 000 autot polekski mingiks erakordseks arvuks. Verdun'i all 1916. a. liiklus oli 1200 veoautot päevas, kusjuures hädaoht õhust polnud kaugeltki nii suur kui tänapäeval. Praegusaja hävitamis-, rünnak- ja pommitamislennukeile on teed mööda liiklev autokolonn nähtav juba 20—30 km kauguselt ja 3000—4000 m kõrguselt. Seepärast vähemalt 100 km kaugusel rindelt tuleb autokolonnid järgustada sügavusse, et vältida kaotusi rünnakutelt õhust. Milliseks kujuneb niisugusel korral liikumine ühel eespoolnimetatud teedest ja samas antud autode arvu juures, on hõlpsasti kujutletav. Prantsuse andmeil rünnakukiiruse juures 30 km tunnis motoriseeritud pataljonide kaugused üksteisest rünnakul sama teed mööda peavad olema 60 km (2 tundi rünnakut); seega 100 km peale vaevalt üks pataljon. Üks pataljon läbib selle kauguse 3 t. 20 min., kolm pat. — 10 t.; kui siia juurde lisada veel 2 vahet à 60 km à 2 t., siis rügemendi vedu 100 km nõuaks 14 tundi. Umbes sellaselt võiks teostuda motor. jal.-rüg. rünnak päeval. Öösi oleks muidugi võimalik pataljonide

vahesid vähendada, kuid seevastu jälle öine rünnak on aeglasem (10 km tunnis), kuna ta peab toimuma ilma tuledeta. Üks motor. brigaad (prantsuse), liikudes ühes kolonnis, mille pikkus 34 km, läbibastaks lähtepunkti ümmarguselt 3 tunni vältusel. Kui, näiteks, suvel rünnaku algus on k. 2100 (päikese loojang), siis alles k. 2400 saaks alata liikumist kolonni saba. Kuid et päike tõuseb vara ja k. 0200 on harilikult juba valge, siis brigaad saab rünnata pimedas vaevalt 20 km, misjärele tuleb uuesti asuda kolonni järgutamisele sügavusse. Praktika on näidanud, et maksimaalseks rünnaku kiiruseks võib olla 40 km/t., kusjuures sobivate teede olemasolul 1 tunni vältusel läbistavad lähtepunkti 1475 veokit, kiiruse juures aga 72 km/t. kõigest 1300 veokit (suuremad kaugused kol. osade vahel). Mõningatel teistel andmetel mot. brigaad, kokku 700 autot, võib läbistada 150 km 4 tunniga, ja mot. diviis (2000 autot) 4 tunniga — 90 km, 8 tunniga — 280 km ja 12 tunniga — 450 km! Kui kolonn liigub kahes reas, veokid malekorras, siis tee läbilaskevõime tõuseb tunduvalt. Niisugusel korral 10.000 autot läbistaksid 225 km 9,9 tunniga (kol. pikkus 235 km); ühes reas liikudes läheks aga selleks vaja 14,8 tundi, kusjuures kol. pikkus oleks 470 km. Vaatamata kõigile neile raskusile, vägede motoriseerimine evib siiski suuri paremusi, mispärast sellele pööratakse ka kõikjal suurt tähelepanu.

3. **Õhukaitsesuurtükivägi.** Hispaania sõja kogemused näitavad, et lennuki mahatulistamiseks 4000 m kõrguselt vajatakse kõigest 15 lasku. Eriti kardetavad olnud lennukeile Franco 88-mm õk-suurtükid, kuna seevastu valitsusvägede 75-mm kaliibrid polevat suutnud nendega võistelda tule täpsuses. Tänapäeval lennud 5000—7000 meetrilisel kõrgusel tulevat lugeda normaalseks. Õk-suurtükk evib tunduvalt paremusi võrreldes kaitselennuväega, kuna ta on alati tegevusvalmis, võib avada tule isegi vähem kui 1 min. vältusel ja töötada vahetpidamata kauemat aega, tingimisel muidugi, et jatkuks laskemoona. Õk-suurtüki tegevusse rakendamine ei olene rünnakute arvust. Õk-relvade juurde kuulub aga väga kallis abivariustus, nagu: kaugusemõõtjad, kõlapüüdjad, helgiheitjad jne. Viimasel ajal hakatakse pöörama erilist tähelepanu raskete õk-suurtükkide soetamisele, kusjuures arvatakse, et lennuki tabamiseks, milline lendab 400 km tunnis ja 10 000 m kõrgusel, on vaja, peale vastava laskeulatuse, veel suurt laskekii-

rust, mis nõuab aga kaliibri ja mürsu algkiiruse tunduvalt suurendamist. Need põhimõtted olevatki tähtsamates Euroopa riikides elluviimisel.

4. Briti relvastumine riigi eelarve valgustusel. Koltn. dipl. A. Rudnicki. — Briti on määranud relvastumiseks 1939/40. aasta eelarves 579 000 000 naela, mis on rohkem kui pool kogu riigi eelarvest. Nende summade arvel on mõeldud suurendada: a) maaväge — Indias ja Birmas 15 700 mehe võrra, reserve — 17 000, nekruteid 42 000 ja territoriaalarmeed ümmarguselt 45 000 mehe võrra; b) lennuväge 90 000 mehe võrra, kusjuures muidugi ka lennukite arv suureneks tunduvalt (praegu 1750 esmajärgu lahingulennukit); c) mereväge — 2 s-laeva, 1 lenn.-emalaeva, 5 ristleja, 16 torpeedolaeva, 5 allveelaeva, 22 mitmesugust tüüpi abilaeva, 10 traaleri, 1 kiire miiniveeskja, 1 kiirtorpeedolaevade emalaeva, 1 jõe suurtükipaadi; ühes hospitalilaeva, 2 rannakaitselaeva ja veel terve rea vähemate laevade juurdehitamisega. Admiraliteedi andmeil 1939. a. valmib teenistusse astumiseks, on käsil või hakatakse chitama kokku 173 mitmesugust sõjalaeva, kusjuures: a) soomuslaevadest — on valmimas 7, hakatakse chitama 2, kokku 9 laeva; b) ristlejatest valmis teenistusse astumiseks — 5, ehitusel — 16, hakatakse chitama 2, kokku 25 laeva; c) lennukiemalaevadest on: valmimas — 1, ehitusel — 4, pandud alus 1 laevale, kokku 6 laeva; d) torpeedolaevadest 15 on valmis teenistusse astumiseks, 8 ehitamisel, 16 pandud alus, kokku 39 laeva; e) allveelaevadest on 14 valmis teenistusse astumiseks, 1 ehitamisel, 4 pandud alus, kokku 19 laeva jne. Kui siia juurde lisada, et sel eelarveaastal kavatakse kulutada veel hiiglasummasid merkindluste ja laevastiku baaside korraldamiseks (Singapur, Aden, Trincomali — Tseilonil jne.), siis saaksime üldjoonelise pildi Briti laiaulatuslikest relvastumise kavast.

5. Saksa sõjaväe motoriseerimine. M. P. — 1938. a. Saksamaal oli 2 500 000 mootorsõidukit, neist umbes 50% mootorrattad. Viimasel ajal on see arv kindlasti veelgi suurenenud. Nende teenimiseks on moodustatud autokorpus, mis allub motoriseerimise peainspektorile ja jaguneb 22 brigadiks, millistest igaüks evib erilise õppeüksuse, kus autojuhte valmistatakse ette nii tehniliselt kui ka sõjaliselt. Samas õpetatakse ka autojuhte reservlasi. Tüübilt sõjaväele kõlvuliste mootorveokite muretsemiseks antakse tsiviilelanikele soodus-

tusi. On ehitatud uusi autovabrikuid, millistest üks, Hannoveri lähedal asuv, valmistab ümmarguselt 1000 autot päevas. Mootorrattad mahuga 200 cm ja alla ei vaja sõiduluba, millist soodustust on kavatsatud levitada ka m-ratastele kuni 250 cm mahuga. Lahingumasinatest sakslased evivad: a) s-autod: kerged, 4 tonni, juhitud eest ja tagant, kiirus 80 km/t., relvastatud 1 kuulip. tornis ja kaetud soomusega, mis peab vastu püssikuulidele; rasked, 6- ja 8-rattalised, edasi- ja tagasikäiguga, relvastatud 20-mm ja 7,9-mm kuulip. tornides, ja kaetud soomusega, mis peab vastu soomustlääbistavatele kuulip. kuulidele ka lähedatelt kaugustelt. Raskeid s-autosid kasutatakse jal. div. luureüksustes ja soomusdiviisides; b) tangid: kerged, metallülükul, relvastatud 2 kuulip. kal. 7,9 mm tornides (uematel tüüpidel üks klp. 20-mm ja teine 7,9-mm), liikumiskiirus 50 km/t., kaal 5 tonni, ja soomus, mis kaitseb ainult püssikuulide vastu lähedatelt kaugustelt; keskmised tangid — soomusega 25—30 mm, kaal 15—20 t, kiirusega 40 km/t., ja varustatud 1 t-suurtükiga ning mitme kuulipildujaga. Viimast tüüpi tanke kasutatakse peamiselt soomusdiviiside koosseisus. Peale selle Saksa sõjavägi evib veel suure hulga mitmesugust tüüpi autoveokeid suurtükkide, vägede, väliköökkide jne. veoks. Saksa evib praegu 4—5 soomusdiviisi. Austria liitmisel olevat kuni 30% lahingumasinatest saanud vigastada; sama nähe olevat tulnud avalikuks ka Hispaania sõjast osa võtnud Saksa päritoluga soomusmasinate juures.

6. Langevarju-laskurid : Saksamaal. K. Cz. — Neid valmistatakse ette 1. langevarjulaskurite rügemendis, milline on dislokeeritud Stendalis. Erilist tähelepanu pööratakse meeskonna praktilisele ettevalmistamisele, püüdes saavutada niisugust taset, et õhuhessant kindlasti täidaks temale pandavad ülesanded. Rügemendi juures töötab katseüksus, millise tegevusalaks on õhuhessantide küsimuse kõigekülgne uurimine. Rügementi võetakse ainult vabatahtlikke, pöörates erilist tähelepanu kehalisele tervisele ja iseloomule. Pärast mõningaid psühhotehnilisi katseid noored võtavad läbi hariliku 4-kuise õppekursuse ja pärast seda veel määratakse langevarjukooli, millise lõpetades nad lähevad tagasi rügementi. Koolis pööratakse erilist tähelepanu kehalisele treeningule, kuna hüpe langevarjuga ja maabumine nõuab vastavaid füüsilisi võimeid. Sellekohased õppused viiakse läbi esialgu maapeal, sellekoha-

ses ruumis vastavate õppevahendite kasutamiseks. Hüpped sooritatakse esiti üksikult, siis aga grupina, kiiresti üksteise järele ja lõpuks rühmade ning kompanite kaupa. Esimestena hüppavad juhid. Pärast maabumist üksus koondub ning astub kiiresti tegevusse, kasutades üldtaktikalisi põhimõtteid.

Kk.

Sõjaväelisi teateid välisriigest.

Inglise suurtükiväe lülitraktor.

Inglismaal kasutatakse suurtükide veoks Vickers-Armstrongi poolt ehitatud lülitraktorit, millel on 80-HJ mootor ja võimaldab saavutada kiirust 50 km tunnis. Suurtükimeeskond paiguneb traktorile, kus on ruumi 8 inimesele. Osaliselt soomustatud traktor suudab enda järel vedada kuni 7000 kg raskust suurtükki.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 40 — 01. 04. 39).

*

Moodsete õhukaitserelvade omadusi.

Rumeenia suurtükiväes on vähemalt 16 rasket õk-patareid, mis on varustatud moodsete 76,5-mm Škoda ja 75-mm Vickersi kahuritega, kuna kergetes õk-patareides kasutatakse 37-mm Hotchkissi kahureid.

76,5-mm ja 37-mm (klambrites) õk-kahurite tähtsamad andmed on järgmised:

- raua pikkus 50 kal. (60)
- algkiirus 811 m/sek. (875)
- mürsu kaal 6,5 kg (0,625)
- horis. laskeulatus 14000 m (9000)
- vert. laskeulatus 8300 m (6500)
- tegelik laskekiirus 10 lasku min. (120)

75-mm Vickersi õk-kahuri andmed on järgmised:

- raua pikkus 40 kal.
- algkiirus 750 m/sek.
- mürsu kaal 6,5 kg
- horisont. laskeulatus 14075 m
- vertikaalne laskeulatus 9300 m
- mõjuv tulistamise kõrgus 3000—5000 m
- tõstenurk 0° kuni 90°
- horisontaalne laskeväli 360°
- lahingukaal 2680 kg
- rännakukaal 3020 kg
- rännakukorrast lahingukorda seadmiseks kuulub olenevalt maastikust 2,5—8 min.
- 3-lasulise tulelöögi andmiseks kulub 6 sek.

Kaugusmõõtjana kasutatakse 4-m baasiga Barr-Stroud kaugusmõõtjat, millel on 19-kordne suurendus ja mille kasutamiseks on vaja 4 meest. Tulejuhtimisaparaaadi juures on 7 meest.

Argentiinas on võetud tarvitusele 75-mm Bofors'i õhukaitsekahureid, millele andmed on järgmised:

- raua pikkus 60 kaliibrit
- algkiirus 850 m/sek.
- mürsukaal 6,5 kg
- horisontaalne laskeulatus 16800 m
- vertikaalne laskeulatus 10000 m
- suurim tõstenurk +80°
- lahingukaal 3400 kg
- laskekiirus 25 lasku minutis.

(„Artilleristische Rundschau“ nr. 4 — 1939. ja „Militär-Wochenblatt“ nr. 43 — 21. 04. 39)

*

Pettekõla.

Prantsuse kindralstaabis olevat kaalumisel uus vahend — viia vastast pettekõla abil eksiteele, nagu seda praegu tehakse optilise moondamise abil. Valjuhääldaja abil, mis tekitab suurtükilaskmisel tekkivaid pauke, lennuki mootorimüra jne., püütakse vastase tähelepanu juhtida tähtsamast lahingurajoonist kõrvalise tähtsusega rajooni. Suurtükilaskmise müra tekitatakse erilise seadise abil, mis ühendatakse valjuhääldajaga. Üksik lennuk, mis on varustatud valjuhääldajaga, võib tekitada niivõrra suurt müra, et tekib arvamus salga või eskadrilli lähenemisest. Hõredalt sisse võetud laskurikaevikust võib valjuhääldaja abil tekitada kuulipildujalaskmise kõla. Pettekõla evib erilist tähtsust öösi.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 42 — 14. 04. 38).

*

Saksa moodsete suurtükide omadusi.

Saksa sõjaväe moodsete relvade kohta on seni sõjakirjanduses ja -ajakirjanduses avaldatud vaid katkendlikke teateid, mis sageli olid üksteisele vastukäivad. Nüüd on Saksamaal ilmunud 2 raamatut*), mis sisaldavad rohkem üksikasjalikke andmeid Saksa sõjaväes tarvitusel olevate suurtükide kohta. Kaasaja moodsetest relvadest

*) Dipl.-Ing. Fr. W. Deutsch, Major im Reichsluftfahrtministerium. Waffenhlehre. Kurzgefasstes Lehr- und Nachschlagebuch der neuesten Bewaffnung. Zweite, völlig neubearbeitete und erweiterte Auflage. Berlin, 1939.

— Hauptmann von Ondarza. Taschenbuch der leichten Artillerie. 10. Auflage. Auf Grund der neuesten Vorschriften bearbeitet. Berlin, 1939.

Ülevaate saamiseks on huvitav nendega tutvuda.

Kergehaubitsa (l. F. H. 18) tähtsamad andmed on järgmised:

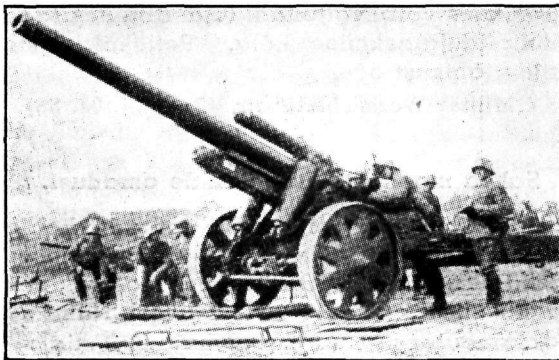
— kaliiber	105 mm
— raua pikkus	28,2 kal.
— mürsukaal	14,81 kg
— suurim algkiirus	470 m/sek.
— laskeulatus	10,6 km
— lahingukaal	1845 kg
— tõstenurk harude laioli olles	—5° kuni +42°
— tõstenurk harude koos olles	—5° kuni +14°
— horisontaalne laskeväli	56°

Kergehaubitsad varustatakse granaatidega (lööksüütaja ja kahekordse tegevusega süütaja), peale selle veel soomusgranaatidega ja suitsumürskudega.

Hobuveoga kergehaubitsa patarail on laskemoon haubitsate eelikuus (à 6 lasku) ja kahes laskemoonajaos (kummaski 4 laskemoonaveokit à 48 lasku). Patareis seega kokku 408 lasku, s. o. haubitsa jaoks 102 lasku.

Mootorveoga kergehaubitsa patarid veab laskemoona suurtükiveo-autodes (à 24 lasku) ja kahes laskemoonajaos maastikuautodes (kummaski 4 autot à 45 lasku). Patareis seega kokku 456 lasku, s. o. iga haubitsa jaoks 114 lasku.

Raskehaubitsa (s. F. H. 18) omadused on järgmised:

— kaliiber	149,7 mm
— raua pikkus	29,5 kal.
— mürsukaal	43,5 kg
— suurim algkiirus	520 m/sek.
— laskeulatus	13,3 km
— lahingukaal hobuveol	5242 kg
— lahingukaal mootorveol	5412 "
— tõstenurk	0° kuni +45°
— horisontaalne laskeväli	60°
— veetakse hobu- või mootorveol.	

Raskekahuri (s. 10 cm K. 18) andmed on järgmised:

— kaliiber	105,2 mm
— raua pikkus	52 kal.
— mürsukaal	15,14 kg
— suurim algkiirus	835 m/sek.
— laskeulatus	19 km
— lahingukaal hobuveol	5372 kg
— lahingukaal mootorveol	5542 "
— tõstenurk	0° kuni +45°
— horisontaalne laskeväli	60°
— veetakse hobu- või mootorveol.	

Peale nende on Saksa suurtükiväes varustusel veel 15-cm kahur (15-cm K-16) ja 21 cm müüser (lg. 21 cm Mrs), mis vastavad täiel määral moodsete suurtükide nõuetele, nagu selgub alljärgnevatest andmetest:

15-cm kahuri (15-cm K-16) andmed on järgmised:

— kaliiber	149,3 mm
— raua pikkus	43 kal.
— mürsukaal	51,4 kg
— suurim algkiirus	757 m/sek
— laskeulatus	22 km
— lahingukaal	10730 kg
— tõstenurk	—3° kuni +42°
— horisont. laskeväli	8°
— veetakse hobu- või mootorveol mitmes osas.	

Müüseri (lg. 21 cm Mrs.) andmed on järgmised:

— kaliiber	211 mm
— raua pikkus	14,6 kal.
— mürsukaal	120 kg
— suurim algkiirus	390 m/sek.
— laskeulatus	10,2 km
— lahingukaal	9220 kg
— tõstenurk	+6° kuni +70°
— horisont. laskeväli	4°
— veetakse hobu- või mootorveol mitmes osas.	

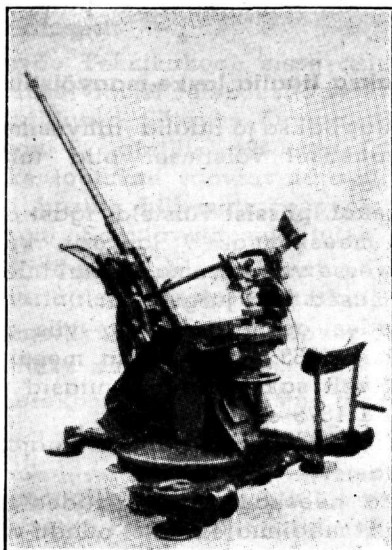
Praktiline laskekiirus 2—3 min. kestusega tulelöögi andmisel on järgmine:

— kergehaubitsal	— 5 lasku min.,
— raskekahuril (105-mm)	— 5 " "
— raskehaubitsal	— 3 " "
— müüseril	— 2 " "

Õhukaitseskahurid jagunevad kergeteks ja rasketeks. Kergetes õk-patariides on varustusel 20-mm ja 37-mm, rasketes — 75-mm, 88-mm ja 105-mm õk-kahurid. Neist 75-mm ja 105-mm õk-kahurid on vanemat tüüpi.

20-mm õhukaitseskahuri (2 cm Flak 30) (vt. foto nr. 2) tähtsamad andmed on järgmised:

- mürsukaal 0,115 kg
- algkiirus 900 m/sek.
- horisont. laskeulatus 4,8 km

- vertikaalne laskeulatus 3,7 km
- mõjuv laskeulatus 1,6 km
- tõstenurk 90°
- laskekiirus umbes 280 lasku min.

37-mm õk-kahuri (3,7 cm Flak 18) tähtsamad andmed on järgmised:

- mürsu kaal 0,635 kg
- algkiirus 820 m/sek
- horisont. laskeulatus 6,5 km
- vertikaalne " 4,8 km
- mõjuv laskeulatus 2,5 km
- tõstenurk 85°
- laskekiirus umbes 150 lasku min.

88-mm õk-kahuri (8,8 cm Flak 18) tähtsamad andmed on järgmised:

- mürsukaal 9,0 kg
- algkiirus 820 m/sek.
- horisont. laskeulatus 14,9 km
- vertikaalne " 10,6 km
- mõjuv horisont. laskeulatus 9,8 km
- mõjuv vertik. laskeul. 9,3 km
- tõstenurk 85°
- lahingukaal 5000 kg
- laskekiirus umbes 15—20 lasku min.

Jalaväerügemendi koosseisu kuuluvate tangitõrjekahurite ja jalaväesuurtükkide omadused on järgmised:

Tangitõrjekahur (3,7 cm Pak.):

- kaliiber 37 mm
- mürsukaal 0,69 kg
- algkiirus 760 m/sek.
- tõstenurk —8° kuni +25°
- horisont. laskeväli 60°

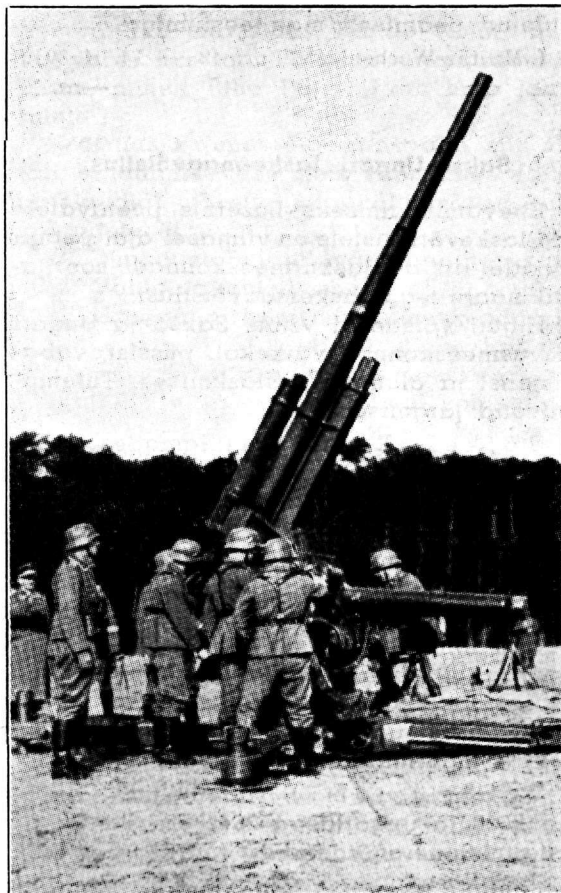
- lahingukaal 435 kg
- omab harulafeti
- laseb ainult soomusgranaadiga.

Kerge jalaväesuurtükk (l. J. G. 18):

- kaliiber 75 mm
- mürsukaal 5,5 kg
- suurim algkiirus 220 m/sek.
- laskeulatus 3500 m
- lahingukaal 400 kg
- tõstenurk —5° kuni +70°
- horis. laskeväli 50°
- laseb ainult brisantgranaadiga.

Jalaväehaubits (Jnf. Haub. L 13 Rheinmetall-Borsig):

- kaliiber 75 mm
- kerge mürsu kaal 4,6 kg
- raske " " 6,9 kg
- suurim algkiirus kerge mürsuga 300 m/sek.
- suurim algkiirus raske mürsuga 225 m/sek.
- laskeul. kerge mürsuga 5,1 km
- " raske " 3,7 km

88-mm õk-kahur.

- tõstenurk —5° kuni +70°
- horisont. laskeväli 50°
- lahingukaal 400 kg
- laseb ainult brisantgranaadiga.

Raske jalaväesuurtükk (s. J. G. 33):

- kaliiber 150 mm
- mürsukaal 38 kg
- suurim algkiirus 220 m/sek.
- laskeulatuse 4,5 km.
- tõstenurk —5° kuni +70°
- horis. laskeväli 50°
- lahingukaal 1800 kg
- laseb ainult brisantgranaadiga.

(Dipl.-Ing. Fr. W. Deutsch, Waffenlehre, Berlin, 1939“).

*

Lennuki uued süütepommid.

Inglismaal valmistatakse uuetüübilisi süütepomme, mis on niivõrra kerged ja väikesed, et üks pommituslennuk võtab kaasa 2000 sellast pommi. Lennukist saab ühe sekundi vältel üheaegselt vabastada 10—20 pommi, kusjuures nende langemiskiirus on umbes 75 m/sek. Need süütepommid on täidetud peamiselt magneesiumiga.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 42 — 14. 04. 39).

—m.

*

Saksa-Ungari laske-maavõistlus.

Ettevalmistamiseks Luzernis peetavatele MM laskevõistlustele on viimasel ajal peagu kõikide riikide laskurmeeskonnad sooritanud naabritega laskemaavõistlusi.

Hiljuti võistlesid Viinis Saksa ja Ungari rahvusmeeskonnad väikekal. püssist, vabapüstolist ja olümpia kiirlaskmises. Tulemused olid järgmised:

Väikekal. - püssist lamades asendist saavutas viiemeheline Saksa meeskond 1976 silma, Ungari meeskond 1948 silma. Põlvelt sakslased saavutasid 1935 ja ungarlased 1804 silma. Püsti sakslased saavutasid 1867 ja ungarlased 1781 silma. Seega Saksa meeskond ületas ametliku maailmarekordi lamades 12, põlvelt 26 ja püsti 15 silmaga. Parimaks individuaalsaavutiseks oli sakslase Steigelmanni tagajärg põlvelt asendist 394 silma, mis on G. Lokotari nimel olevast maailmarekordist parem viis silma.

Vabapüstolist saavutasid sakslased 2630 ja ungarlased 2642 silma. Ungarlaste tulemus on vastavast MR nõrgem vaid 9 silma võrra.

Olümpia kiirlaskmises saavutasid sakslased 296 ja ungarlased 267 silma.

Seejuures 1936. a. olümpiavõitja sakslane van Oyen ja ungarlane Boerszoeny lasksid võrdselt 54 punkti (maksimum) kümnel korral, enne kui selgus sakslase paremus.

*

Saksa Itaalia laske-maavõistlus.

Roomas Saksa ja Itaalia rahvusmeeskondade vahelisel võistlusel olid tulemused järgmised:

Väikekal. püssist võisteldi igast asendist eraldi, meeskonnas 7 laskurit, kusjuures võeti arvesse viie parema laskuri tulemused.

Tulemused olid järgmised:

Lamades asendist itaalia viis parimat saavutasid 1963 silma, saksa meeskond — 1959. Põlvelt sakslased saavutasid 1916 ja itaallased 1875 silma.

Püsti oli saksa viie parima tagajärg 1873 ja itaallastel — 1826 silma.

Itaalia meeskonnal jäi lamades asendist ametlikust maailmarekordist puudu vaid üks silm.

Saksa meeskond ületas ametliku maailmarekordi põlvelt seitsme ja püsti asendist 21 silmaga.

Eriti väärib tähelepanu sakslase Steigelmanni tulemused, kes põlvelt asendist (389) kordas G. Lokotari maailmarekordi, püsti (382) ületas MR kahe ja kolmest asendist kokku (1161) kolme silmaga.

Vabapüstolist saavutasid saksa 5 parimat 2634 ja itaallased — 2608 silma.

Olümpia kiirlaskmises saavutas saksa meeskond 268 ja itaalia oma — 261 silma.

Sveitsi sõjapüssist saavutas itaalia kolmemeheline meeskond 1509 ja saksa meeskond — 1430 silma.

(Bolletino del Tiro a Segno Nazionale nr 9 s. a.)

Sõjaväe elu.

Õpilaste vastuvõtmine Sõjaväe Tehnikakooli.

Sõjaväe Tehnikakooli võetakse vastu 1940. a. sügisel järjekordne lend õpilasi käsi- ja suurtüki- ja pürotehnikaklassi.

Vastu võetakse meeskodanikke, kes ei ole üle 25 a. vanad ja evivad vähemalt Tallinna Tehnikumi, Tallinna või Tartu Pedagoogiumi täielikku haridust ja on lõpetanud Sõjakooli aspirantideklassi või Väeliigi ohvitseride ettevalmistamise seadluses (RT 92—1935) ettenähtud Lennukooli.

Enne Väeliigi ohvitseride ettevalmistamise seadluse kehtimahakkamist teotsenud

Lennukooli lõpetanutel tuleb sooritada ühes võistluseksamitega ka eksamid sõjalistes ainetes Sõjakooli aspirantideklassi jalaväe kava ulatuses.

Sõjaväe Tehnikakooli sisse astuda soovijatel reservlastel tuleb esitada vastavad sooviavaldused Sõjaväe Õppeasutiste ülemale kuni 27. aprillini 1940. a. Õigel ajal esitatuks loetakse sooviavaldused, mis on pandud postile hiljemalt eespoolnimetatud kuupäeval. Sooviavaldusele tuleb lisada:

- 1) haridust lõendav tunnistus (originaal või notariaalselt tõestatud ärakiri),
- 2) ametlikult tõestatud päevapilt,
- 3) lühike elulookirjeldus,
- 4) perekonnaseisu tunnistus (vorm nr. 8),
- 5) Sõjaväe Staabi poolt väljaantud teenistuskiri,

6) oma allkiri selle kohta, et sooviavaldaja ei seisa kohtu või eeluurimise all ega ole tunnistatud maksujõuetuks äri alal ning et evib riigiteenistuses olemise õigust ja hääleõigust Riigikogu valimisel ja rahvahääletusel.

Sooviavaldused on tempelmaksuvabad.

Võistluseksamid korraldatakse alates 26. juunist 1940. a. gümnaasiumi kava ulatuses järgmistes ainetes: eesti keel, algebra, trigonomeetria, geomeetria, füüsika ja mehaanika, keemia ja joonestamine (praktiline).

Üks võistlevatest rühmadest möödub kohtunike ja aukülastajate tribüüni eest.

Rivilaulmisvõistlus Tallinna garnisonis.

24. mail toimus Tallinnas spordiselts „Kalevi“ väljakul garnisoni väeosade- ja allüksustevaheline IV rivilaulmisvõistlus.

Võistles kümme normaalarühma suurust meeskonda. Igal meeskonnal tuli ringi ümber väljaku marssides laulda kolm laulu, kusjuures üks laul kõigil meeskondadel oli ühine, nimelt Riho Pätsi „Jaan läeb jaanitulele“.

Võistlus kujunes õige pinevaks, mis näitab, et laulmise tase meie väeosades näitab järjekindlat tõusu. Lõppkokkuvõttes tulid kohtadele:

1. Ohukaitse Suurtükiväegrupi meeskond.
2. Vahipataljoni II meeskond,
3. Auto-tangirügemendi meeskond,
4. 10. Üks. Jalaväepataljoni meeskond.

Võistluse kohtunikku-deks olid: kolonel J. Raud VR I/3, kolonelleitnant A. Simson VR II/3, kolonelleitnant J. Reinola ja major O. Karella, peale selle veel Tallinna Konservatooriumi inspektor prof. J. Vaks, Tallinna Konservatooriumi vanem õpetaja A. Arder ja helilooja G. Ernesaks.

Võistlusi oli tulnud vaatama minister A. Oidermaa, rida kõrgemaid sõjaväelasi ja rohkesti publikut. Kohal olid ka Eesti Kulturfilmi esindajad, et jäädvustada seda huvitavat võistlust.

Võistluse auhinnad.

Tallinna garnisoniülema rändauhinna omandas seekord Õhukaitse Suurtükiväe-grupi meeskond. Peale selle said auhinnad kõik neli esimesele kohale tulnud meeskonda ja kahele esikohale tulnud meeskonna tegelikud laulujuhid.

Auhinnad jagas võitjatele välja garni-

soni komandant kolonel J. Junkur VR I/3, kes seejuures tänas kõiki võistlusest osavõtjaid ja konstateeris, et laulutase on tunduvalt tõusnud ning jääb vaid soovida, et ikka edasi areneks laul, mis õppustel kergendab sammu ja paneb unustama teenistuse raskused.

Reservohvitseride elu.

Õppegrupi moodustamine Põltsamaal.

Sakala Partisanide Pataljoni Ohvitseridekogu Reservohvitseride Sektsiooni peakoosolekul m. a. veebruarikuus tõsteti üles küsimus — kas ei saaks moodustada Põltsamaal iseseisvat õppegruppi, sest pataljoni juures korraldatavatest õppustest osavõtmine on seotud aja- ja ainelistel kuldudega. Viljandimaa Autobuseliinipidajate Ühingu liinidel on küll antud reservohvitseridele sõitudel 50% hinnaalandust, kuid aja mõttes läheb kaduma terve pikk päev, sest autobus väljub Põltsamaalt varahommikul ja saabub tagasi alles õhtul.

Põltsamaale eraldi õppegrupi moodustamise kava leidis heakskiitmist peakoosoleku poolt, samuti ka sõjaväeringkonnaülema poolt reservatsiooniga, et õppusist osavõtjaid oleks vähemalt üheksa-kümme.

Möödunud õppeperioodil korraldatigi kõik korralised õppused eranditult Põltsamaal, välja arvatud erakorraline sideõppus väli-raadiojaamadega tutvumiseks ja vabatahtlikud õppused. Kursuslaste kogumispai-gaks Põltsamaal on politseijaoskond, kus toimuvad ka siseõppused. Õppusist osavõtjate arv oli muutuv, mõnikord langes isegi alla kümne, ja tekkis küsimus, et kas siin õppuste korraldamine üldse on tulus. Asja kaalumisel on ju otsustajaks ühelt poolt õppusist osavõtjate reservohvitseride aja ja raha säästmise, teiselt poolt instruktorite sõiduga seotud kulu.

Kuna enamus sektsiooni Põltsamaa õppegrupi liikmeid on tegevad kaitseliidus ja kuuluvad KL Sakala Maleva Pealikutekogu Põltsamaa Osakonna liikmete perre, siis püüti küsimus lahendada koostöö loomise-

ga ohvitseridesektsiooni ja pealikute-kogu vahel. Kui möödunud suvel Sakala Pataljoni ohvitserid pidid sõitma Aidu lahinguväljale, siis Põltsamaa õppegrupp ajas asjad niikaugemale, et KL pealikkond oleks väljasõidu kaasa teinud ja omapoolt vastutaks kehakinnitust pakkunud. Sakalaste väljasõit jäi aga ära ja sõbrussidemed reservohvitseride ja pealikute vahel sõlmimata.

Olguigi, et tookordne kavatsus ei täitunud, on siiski koostöö mõttes ette võetud veelgi ulatuslikumaid samme, sest tänava tahab õppegrupp alustada koostööd ka juba õppealal. Seda eriti nende sektsiooni liikmete toetusel, kes kuuluvad ühtlasi ka pealikute kogusse. Peab märkima, et kaitseliidus on ohvitserikohtadel küllalt neid pealikuid, kelle teadmised õppe alal vajavad täiendamist ja kes meeleldi jälgiksid reservohvitseride õppusi.

Kui selgub, et kaitseliitlasi asi huvitab, võiksid instruktoreid läkitada vaheldumisi niihästi sektsioon kui ka maleva ja ühiselt oleks võimalik sõjalisi teadmisi anda soovijatele nende kodus.

Ei oleks halb, kui Põltsamaa õppegrupil võimalduks korraldada ka sellaseid vabatahtlikke õppusi, millest peale reservohvitseride ja pealikutekogu liikmete võiksid osa võtta veel kaitseliitlased ja võimaluse piires isegi eraisikud.

Sellaste õppuste korraldamine Põltsamaal on küll tuleviku küsimus, kuid koostöö Pealikutekogu osakonnaga tohiks teoks saada juba järgmisel õppeperioodil. Koostööst on huvitatud niihästi pealikutekogu kui ka õppegrupp. Viimane seepärast, et teda tema väiksuse pärast ei hakataks likvideerima.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

1. **Küsimus.** Kas kaadriallohviter, kes lähetatuna võttis osa manöövril alla kolme ööpäeva manöövril viibiva väeosa juu-

res, on õigustatud saama manöövri või lähetuse päevaraha, eeldades, et lähetus manöövril osavõtmise otstarbel kestis üle 8

tunni ja et lähetuse sihtkoht asub üle 5 km kaugusel lähetuse lähtekohast?

Vastus. Laagri-, manöövri- ja navigatsioonipäevarahade seadluse (RT 1933, 69, 535; 1934, 52, 440) § 1 järgi evib teise üksuse juurde manöövrilist osavõtmise otstarbel lähetatud kaadriallohitser manöövri päevaraha saamise õiguse üksnes siis, kui tähendatud üksus võtab manöövrilist osa üle 3 ööpäeva. Järelikult kaadriallohitser, kes on lähedatud 3 ööpäeva või alla selle manöövrilist viibiva üksuse juurde, ei ole õigustatud saama manöövrilise päevaraha. Samuti ka ei ole kaadriallohitser antud juhul õigustatud saama lähetuspäevaraha, sest Ametsõitude tasu seaduse (RT 1935, 33, 285) § 1 viimase lõike järgi ei loeta manöövrilist viibimist lähetuseks selle seaduse mõttes, lähetuspäevaraha saamise õigus aga eeldab lähetusel viibimist.

2. Küsimus. Mida tuleb mõista Distsiplinaarseadustiku (RT 1934, 81, 679) § 2 p. 6 all karistusena ettenähtud „tagandamine teenistuskohalt“?

Vastus. Distsiplinaarseadustiku § 2 p. 6 ettenähtud karistuse — „tagandamine teenistuskohalt“ täideviimine eeldab karistatava vabastamist ametikohalt ühes teenistusest vallandamisega, vastandina sama paragrahvi p. 4 ja 5 ettenähtud karistustele — „ümberpaigutamine teisel asuval teenistuskohale“ ja „paigutamine alamale teenistuskohale,“ milliste karistuste täideviimine eeldab üksnes seniselt ametikohalt vabastamist uuele ametikohale, kas sama või madalamaastmelisele määramisega. See seisukoht leiab kinnitamist ka Riigiteenistuse seaduse (RT 1924, 149, 97; 1934, 42, 366) § 39 p. 2 eeskirjaga, mille järgi ameti vahetamine võib lõppeda ka „distsiplinaarkorras vastavate seaduste järgi“.

Neil põhjustel tuleb asuda seisukohale, et Distsiplinaarseadustiku § 2 p. 6 all ettenähtud karistuses „tagandamine teenistuskohalt“ tuleb mõista karistatava teenistusest vallandamist.

3. Küsimus. Kas ajateenijal, kel haigemajas ravil viibimise ajal täitub ajateenistus, kuulub päevapealt tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamisele, või tuleb tema vabastamine edasi lükata kuni haigemajast väljakirjutamiseni?

Vastus. Sõjaväeteenistuse seaduse (RT 1937, 15, 116) § 22 selgesõnalise eeskirja järgi kuuluvad ajateenistuse täitnud

kodanikud tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamisele. Sõjaväe haiguskindlustuse seaduse (RT 1937, 69, 577) § 16, 21 ja 22 järgi antakse ajateenijatele riigi kulul ravi igal juhul ka pärast nende vabastamist tegelikust sõjaväeteenistusest.

Seega tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamine ajateenistuse täitmisel ei ole loetud sõltuvaks haigemajas riigi kulul ravil viibimisest, vaid ajateenistuse täitmine annab igal juhul õiguse tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamiseks.

Neil kaalutlustel tuleb asuda seisukohale, haigemajas ravil viibiv ajateenija kuulub ajateenistuse täitmisel päeva pealt tegelikust sõjaväeteenistusest vabastamisele, vaatamata sellele, et ta haigemajasse riigi kulul ravile edasi jääb.

4. Küsimus. Kas Sõjakooli allüksuste ohvitseridel (mitte lektoritel) on Sv. õppeasutiste õppejõudude tasu-seadluse põhjal õigus saada eritunnitatu klassitööde, katsete ja repetitsioonide juures assisteerimise eest?

Vastus eitav. Sv. õppeasutiste õppejõudude tasuseadlus (RT 1932, 15, 112) näeb ette eritatu õppe-, repetitsiooni- ja katsetundide eest üksnes õppejõududele.

5. Küsimus. 1938. a. detsembris kehtivuse kaotanud Ohvitseride teenistuskäigu seaduse (RT 1931, 85) § 177 alusel oli neil ohvitseridel, kes lõpetasid Sõjakooli ohvitserideklassi 1938. a., õigus saada 1 kuu korralist puhkust 1938. kalendriaasta jooksul. Uus O. T. S. § 144 aga ei võta arvesse teenistust Sõjakooli ohvitseride klassides ega võimalda puhkuse saamist enne kui on teenitud vahetpidamata 1 aasta kaadriohvitserina pärast sõjakooli lõpetamist. Kas võib nüüd uue OTS § 147 põhjal eespoolnimetatud saamata jäänud puhkust liita käesoleva aasta puhkusega?

Vastus eitav. Ohvitseride teenistuskäigu seadluse (RT 1938, 100, 871) § 144 eeskiri puhkuse saamise eeltingimusena ettenähtud teenistuse kestuse alammäära suhtes evib ilmselt tagasiulatava jõu. § 147 annab küll õiguse eelmistel aastatel andmata jäänud puhkust liita, kuid ka selle §-i rakendamisel tuleb kohaldada § 144 eeskirja ja seepärast möödunud aastal saamata jäänud puhkus selles osas, mille eeltingimuseks on olnud § 144 järgi arvesse võtmisele mittekuuluv teenistusaeg, ei saaks liitmisele tulla.

Õnnestunud luurekäik.

K. Matisoo.

1919. a. aprillikuus võitles Kuperjanovi Partisanide Pataljon Kagarindel Petseri, Irboska maantee ja Košeljahha (Liivimäe) jaama vahelises mägises rindelõigus. Pataljoni vasak tiib kulges kuulsat Vašina-Gora mäe mööda, kuna parem tiib liitus paremal pool maanteed asuvate 7. Jalaväepolgu roodudega.

Ses rindelõigus võitlesid meie vastas vene kütipolkude kõrval ka punase eesti kütidiviisi osad, missugune asjaolu tunduvalt suurendas lahingute ägedust. Salgamatult pidime tunnistama, et eestlased ka punaste poolel evisid suuremat lahingumoraali kui nende venelastest seltsimehed. Peame mõnma, mitte ainult tagantjärele, et eestlastest punasõdurid ei sõdinud sugugi ega kunagi eesti rahva ja ta sõjaväe vastu, vaid enamlaste osava propagandabil ettemaalitud kodumaa rõhujate — parunite ja valgekaartlaste vastu, kelle võimu all üteldi Eesti ägavat ja vabastamist nõudvat. Just see kihutustöö, mis politiseeritud punaväes eestlaste keskel tehti, sundis viimaseid tõstma relva oma kodumaa ja oma tõusva riigi vastu.

Et seda vaenlasleeris toimuvat kihutustööd kasvõi osaliseltki paranduseerida, selleks võeti ka meie poolt tarvitusele kohalikud abinõud. 1919. a. kevadel trükiti meie rindejuhatuse korraldusel vastavad olukorda selgitavad lendlehed, mida võimaluse korral läkitati läbi rinde punastele suguvendadele. Aprillikuu algul, millal meie rahvaväele Asutava Kogu valimistest osavõtmine näol anti võimalus ja õigus kaasa rääkida ka kodumaa valitsemisele, avanes soodne juhus sellest võimalusest ja õigusest teatada ka punastele suguvendadele. Selleks kasutati mõnel pool isegi vangilangenud punaväelasi, keda, pärast põhjalikku selgitustööd ja tutvustamist Eesti Vabadussõja õige mõttega, saadeti läbi rinde tagasi punaste juurde elava lendlehenä. Head ja tagajärjekat propagandamaterjali pakkus ka Ajutise Valitsuse kindlameelne lubadus anda tasuta maad vapramatele kodukaitsjatele. Maa lubamine virgutab tublisti võitleva rahvaväe lahinguvõimust ja, saanud teatavaks venelasleeris, tõi mõnegi suguvenna vasakult arusaamisele, sundides meelemuutmisele ja ületulekule.

Ka partisanidele läkitati rindele trüki-

tud üleskutseid-lendlehti, mida mehed heal ja halvval juhul pidid toimetama vaenlase poolele. Lahingute keerises avanes kõikvõimalikke olukordi ja juhtumeid, millal lendlehtede pakid sattusid määratud kohta. Lahingute vahetega delaga pandi see ülesanne piiluritele ja luuresalkadele, kes, kaetud maastiku soodustusel, pidid lehed „unustama“ sellastesse kohtadesse, kust nad võisid sattuda ja pididki sattuma punaste kätte.

Aprillikuu keskel, mõni päev enne palmpuude püha, tekkis rindele vaikus. Seda seletati punavägede ümberpaigutuste ja vahetusega. Just samal ajal toimusid kagarindel ka meie vägede ümberpaigutused.

Kuperjanovlased, kes jäid püsima oma senistele positsioonidele, tundsid siiski rahupäevadest suurt headmeelt. Vahetpidamata kestnud lahingud polnud andnud mahti pisemakski puhkuseks, mispärast tekkiv vaikus kujunes meestele igatsetavaks õnnistuseks. Nüüd avanes, ometi kord, võimalus korralikuks kehakinnitamiseks, samuti ka riiete ja jalatsite kohendamiseks ja kuivatamiseks. Pori ja vett oli ju sel kevadel laialt. Mehed, kes polnud seotud otsese valveteenistusega, võisid igaüks kasutada aega oma äranägemise järele. Nii mõõdus mitu päeva.

Teisel või kolmandal vaikuspäeval, sompus ja udusel õhtupoolikul kutsus 3. roodu ülem enda juurde sõdurid Kulli ja Maripuu, kellele tegi ülesandeks minna luurele Zagorje orgu, kus päeval oli nähtud kahtlast liikumist. Rooduülem käskis igaks juhuks võtta kaasa ka paki lendlehti, sest, kesteab, võib-olla õnnestub neid jätta kuhugi punastele kättesaadavasse kohta.

Hämariku tulekul algasid luurajad oma retke. Varematest luurekäikudest oli teada punaste valvepostide asukohad, mis asusid Zagorje küla eelsel mäenõlvakul. Ülespoole, Našina-Gora suunas laotusid põllud, mida läänest piiras metsaga kaetud kungasmaa. Seal oli vaenlase valve nõrk ja kungastikul kasvav võsastik soodustas läbipääsu. Luurajad tahtsid minna piki võsastiku äärt Košeljahha jõe orgu ja sealte Košelki külla viivale teele, mida mööda punased pidasid sidet tagalaga. Seal võisid nad jälgida liiklemist, samuti võis teele jätta lendlehed.

Kulli ees, ta järel mõnesammulise vahemaaga Maripuu, nii liikusid mehed ettevaatlikult edasi. Laskuv pimedus, mida pisut hajutas läbi uduloori paistev kahvatu kuusirp, oli varjavaks, ühtlasi ka julgustavaks abimeheks. Kui just polnud õnnetus sattuda varitseva vaenlase vahiposti peale, siis võis olla julge, et segajaid kõrvalt ei tule. Maapinda kattev paks samblakord sumbutas ka jalaasted, nii et liikumine sündis täiesti määrata.

Umbes veerandtunnise käimise järele jõudsid luurajad Zagorje oru idaservale, kust piki põllukraavi tuli tõusta jõesängi piiravale mäeseljandikule. Zagorje küla, vaenlase asukoht jäi nüüd juba paremale.

Luurajate jõudes kraavi keskohta hakkasid järsku vasakul, Košeljahä liinilõigus, kõmama kahurid. Küllap olid need meie soomusrongid, kes kaitsesid Vašina-Gora mäge, mis parajasti meie valduses oli. Varsti hakkas sealtpoolt kuuluma ka automaatrelvade täinat ja püssitule korrapäratut raginat. Seal algas äge lahing.

Kuuldav lahingukära aga ei seganud põrmugi luurajaid. Häätelt, ühegi kõhklemiseta liikusid nad julgesti edasi. Juba olid nad jõudmas Holodniki-Košelki külade vahelisele teele. Zagorje oli jäämas selja taha. Siis äkki... Vašina-Gora kohal lendas üles punane märgurakett. Võimatu oli aru saada, oli see meie või vaenlase oma. Lahingukära seal üha suurenes. Seda ainult raudtee suunas, kuna paremal, 7. polgu seisukohtade ees, valitses endiselt vaikus.

„Kas lähme edasi?“ küsis Kulli peatudes. „Viimaks kandub lahing edasi Zagorjesse, siis oleme lõksus.“

„Ei tea...“

Vaevalt sai Maripuu lausuda need sõnad, kui äkki tagantpoolt kostis kiiresti liginev kapjade plagin. Luurajad heitsid kohe võsa äärde pikali. Üksik ratsanik kihutas neist suure ajuga mööda.

„Ah,“ sosistas Kulli, „oleksime olnud julgemas kohas, siis oleks see rüütel olnud paras poiss meile...“

„Kuule!“

Tagapoolt hakkas kostma uus müra. Võis kohe aru saada, et keegi lähenes vankril.

Minutit kümme ootasid luurajad sõitjat. Viimaks nägidki pimeduses lähenevat kogu. See oli üksik hobusemees, kes aeglasel sammul kõndis logiseva vankri kõrval.

„Peame kinni,“ sosistas Maripuu. „Aga, julgesti juurde. Ütleme, et oleme teel Košelkisse...“

Hobuse peidukohale jõudes hõikas Maripuu vene keeli:

„Pea, kuhu sõidad?“

„Košelkisse!“

„Kust tuled?“

„Küüdimees, Zagorjest, viisin sinna pad-runeid.“

Julgel sammul astusid luurajad küüdi-mehe juurde, kelleks oli habemik vene-lane.

„Oleme teel Košelkisse“, luiskas Kulli, „kas võtad meid peale?“

„Võtaks, miks ei võtaks, aga, vaevalt minu kronu teid päralt viib. Ka vanker...“

„Hea küll! Võta siis see pakk kaasa ja anna ta Košelkis esimesele vastutulevale patrullile. Ütle, et Zagorjest saadeti.“

„Saab tehtud, saab tehtud!“

„Kuidas Zagorjes lood on? Kas meie mehi läks sinna abiks?“

„Ei ma näinud ühtki tulevat. Nägin küll, et hommikul läks neid sealt minema. Vähe jäi järele... Rääkisid, et lähevad Šumkovičisse... kes teab...“

Nii Kulli kui ka Maripuu esitasid vanamehele küsimusi. Said kuulda nii mõnegi uudise. Vanamehe jutust järeldasid, et Zagorjes oli päeval toimunud vahetus. Täiendust aga polnud sinna veel saabunud.

Korranud vanamehele veel küsu, anda pakk, milles olid lendlehed, Košelkis sõdur! kätte, nad lasksid vanamehel minna.

Ise aga algasid tagasiteed, mille sooritasid samuti õnnelikult. Tulemustega olid päris rahul, sest rooduülemä käsik täideti korralikult.

Juba järgmisel õhtul tuli Zagorjest meie poole üle kaks punast suguvenda. Nad rääkisid, et eelmisel ööl nende olles Košelki küla ees vahiteenistuses, neile andnud tundmatu vanamees paki, mille ütles olevat saadetud Zagorjest. Pakist leidsid nad meie lendlehed, mida hakanud jagama oma seltsimeestele. Osa lehti nad olevat saatnud haavatutega Irboskasse.

Punaeestlased, lugedes neid lehti, olevat kohe hakanud miitingut pidama. Asi oli kujunenud päris mässuks. Polgu komissar, kes asjast teada oli saanud, olevat suuri vaevu jõudnud miitingu laiali ajada ja lehed ära korjata. Kuid — oma otstarbe olid lehed juba täitnud.

Päev-päevalt suurenes ületulijate arv, kuni lõpuks maikuu keskel punase eesti kütidiviisi juhatus läkitas oma saadikud meie rindejuhatuse juurde — korraldama kogu diviisi ületuleku asja. See ületulek teostus osaliselt 23. mai ööl, päev enne kuulsat Pihkva operatsiooni.

Sport sõjaväes.

Väeosadevahelised kk jao rännakvõistlused Tallinna Garnisonis.

20. mail s. a. peeti Ülemiste laskerajal järjekordsed garnisoni väeosade vahelised kk jao rännakvõistlused garnisoni spordikomisjoni karikale.

Jagudel tuli joosta 4 kilomeetrit murdmaastikku, visata granaati 30 m peale kaeviku ja lasta 5 lasku 200 m peale Normaaringmärki.

Võistlusest võttis osa kolm meeskonda — 10. Üks Jalaväepat., Kalevi Üks. Jalaväepat. ja Auto-Tangirügemendi meeskonnad. Võistluse võitis ning omas karika teistkordselt järjest Auto-Tangirügemendi meeskond 11,5 punktiga. Meeskonna üksiktulemused olid: rännaku aeg ühes granaadiviskamisega ja laskmisega — 26.18,5 min. 9 granaati kaeviku 14 võimalikust ja laskmisel 188 silma 450 võimalikust.

Teisele kohale tuli 10. Üks. Jalaväepataljoni meeskond 8,5 punktiga — vastavalt 28.13,7 min. 9 granaati ja 173 silma.

Kolmandale kohale tuli Kalevi Üks. Jalaväepat. meeskond punktiga — 28.26,3 min. 8 gran. ja 120 silma.

Karika andis võitjale üle Spordikomisjoni esimees kapten L e s t. -tl-

Uuemat kirjandust.

A. Hanko „MAAILMASÕDA I/1914 AASTA SÕJASÜNDMUSI“ Eesti kirjastuse koöperatiivi kirjastus Tartus, 1939. a., 180 lk.

Raamat moodustab I osa teosest, mis kujutab suurimat heitlust rahvaste elus — Maailmasõda. Teose koostamisel autor on lähtunud põhimõttest — võimalikult lihtsalt ja selgelt tutvustada meie nooremale põlvle selle tähtsa ajaloolise sündmusega, mille tagajärjel oma iseseisvuse oleme taas saavutanud. Seega raamat ei taha pretendeeruda sõjateaduslikule ajaloolisele tööle, millist muidugi meie oludes eraalgatusel peagu võimatu on läbi viia.

Vastavalt ülesseatud eesmärkidele võib teose I osa kõigiti kordalainuks pidada. Ladusalt ja kõigile arusaadavalt on raamatus võrdlemisi igakülgset ja üksikasjalikult kirjeldatud Maailmasõja eelsündmusi, millised viisid sõja puhkemiseni. Maailmasõja iseloomustamisel väärib märkimist eriti see osa, mis käsitleb propaganda ja salaluuure osa sõjategevuses. Need küsimused on meie laiematele hulkadele peagu

tundmatud, kuid väärivad seda, et neile rohkem tähelepanu osutataks. Raamatu lõpul on antud pöngus ülevaade ka sõja puhkemise kajastustest Eestis.

Rohked illustratsioonid tõstavad raamatu selgust ja väärtust veelgi enam.

Arno Raag „KOLM NÄDALAT PUNAST DIKTATUURI“. K. Ü. „Postimehe“ kirjastus 312 lk. Hind 2 kooni 80 senti.

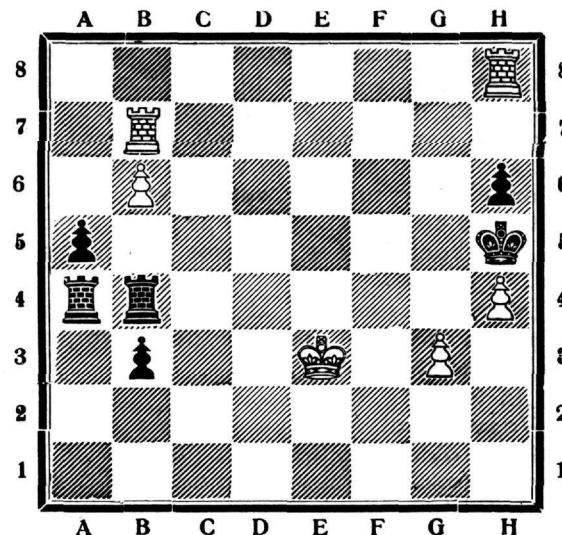
See on esimene pikem uurimus Lõuna-Eesti tsentrumi, Tartu, elust Vabadussõja päevil, millal kommunistid 3 nädalat siin valitsesid. Autor on ligi 100 eriallikat läbi uurinud ja nende andmeil oma töö kirjutanud. Rohkesti on muude allikate hulgas ka kaasajsete mälestusi, millest mitmed käesoleva teose kaudu alles esmakordselt pääsevad avalikkuse ette. Teos on kirjutatud ladusalt ning laiadele hulkadele arusaadavalt.

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 16.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 15 lahendus.

Algeisus näidatud Rb7 asetada väljale Rb8. Lahendus seega järgmine: 1. Lg4:c4 Lb5—d7 (L:c4 või V:c4 järgneb 2. V:e8+ ja V:e8 matt). 2. Lc4—c7! Ld7—b5 3. a2—a4 Lb5—e2 (L:a4 4. Ve4 Lb5 5. Lb7 ja valged võidavad) 4. Ve1:e2 Ve8—d8 5. Zc7:a5 ja lipu suure aktiivsuse tõttu valged võidavad, näiteks: 5... Ve8—c1+ 6. Ve2—e1 Vc1—e1+ 7. Rf3:e1 Rb8—d7 8. Re1—d3 Vd8—c8 9. g2—g3 Of6—d8 10. La5—b4 Rd7—c5 11. Rd3:c5 d6:c5 12. Lb4—b7 Vc8—c7 13. Lb7—b8 Vc7—d7 14. Lb8—c8 Vd7:d5 15. O4—a5 c5—c4 16. a5—a6 c4—c3 17. a6—a7 c3—c2 18. Lc8:c2 jne.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola**. Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

1. juunist s. a. asub

Sõjaväe Majandusühisuse

RÄTSEPATÖÖKODA

Vana Posti tän. 3 krt. 4 III korral.

Telefon 469-96

SMÜ juhatus.

Sakala Partisanid Vabadussõjas 1918–1920

Mälestusi ja jutustusi. – Koostanud *kpt. P. KANGRO.*

HIND KR. 2.

Ilmusid trükist Sv. Staabi VI osakonna väljaandel

Jalaväe õppekava (Jõ-39)

HIND KR. 1.20

Side-eeskiri III osa (Si E III)

1. ja 2. vihk.

HIND KR. 2.-

Müügil „Sõduri“ toimetuses, Tallinn, Sakala 33.

Dr. Rudolf Timmermans

*Hiljuti
ilmunud!*

**Raamat
Hispaania
kodusõjast**

Raamat on kindral José Moscardó pühendusega.

256 lk. teksti, 28 ülevõtet, 2 kaarti. Kaaneümbrik kriitpaberil 3-värvitrukis. Hind brošeeritult Kr. 3—iluköites Kr. 4.20.

Müügil „Sõduri” toimetuses Tallinn, Sakala tän. nr. 33

Posti jooksev arve 330.